

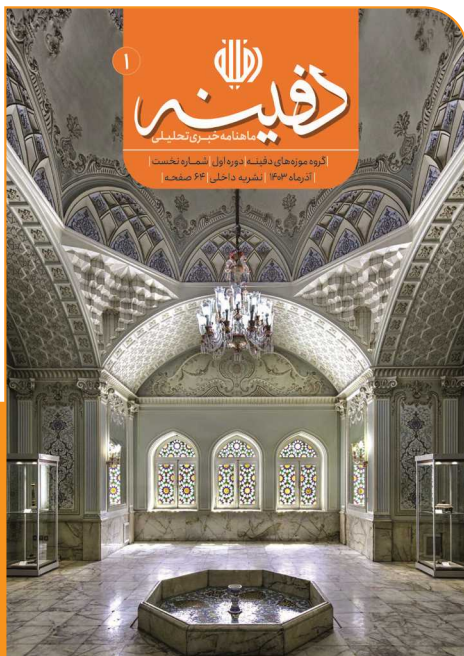

دفینه

ماهنامه خبری تحلیلی

گروه موزه‌های دفینه | دوره اول | شماره نخست
آذرماه ۱۴۰۳ | نشریه داخلی | ۶۴ صفحه

- صاحب امتیاز: سخن مدیر مسئول / / ۲
- مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد سخن سردبیر / / ۴
- مدیر مسئول: گروه موزه‌های دفینه / / ۶
- حمیدرضا سلیمانی طرح‌های بنیادین / / ۳۶
- سردبیر: در مسیر توسعه و بهبود / / ۳۸
- مهدی نجابت آموزش / / ۴۲
- شورای سیاست‌گذاری: پژوهش / / ۴۵
- حمیدرضا سلیمانی رویدادها / / ۴۶
- کتایون پلاسعیدی بازاریابی استراتژیک / / ۴۹
- مهدی نجابت گنجینه‌ها / / ۵۱
- رضا فتح‌پور کاشانی حفظ و احیاء / / ۵۸
- طراح گرافیک: اخبار / / ۶۲
- محسن خرقانی دید و بازدید / / ۶۴

نشانی: تهران، بزرگراه شهید سلیمانی،
نرسیده به بلوار آفریقا،
بنیاد مستضعفان، ساختمان شهید بصیر،
طبقه ۴، مؤسسه فرهنگی موزه‌ها.
کد پستی: ۱۵۱۹۶۱۳۵۱۴
تلفن: ۰۲۱-۸۶۰۸۸۰۳۲ و ۰۲۱-۸۶۰۸۸۰۳۷

تصویر روی جلد:
نمایی از حوضخانه عمارت
موزه نور و روشنایی یزد

سخن مدیر مسئول

موزه‌ها و توسعه فرهنگی پایدار

حمیدرضا سلیمانی

این روی، رسالت دارندگان‌شان در صیانت و نگهداری بهینه، روشنتر و مسئولیت‌شان سنگین‌تر نیز می‌شود. از آنجا که این آثار و دیعه‌ای از گذشتگان به شمار می‌آیند، صاحبان‌شان نه یک ملت یا یک نسل، بلکه ملل گوناگون و نسل‌های متمادی است؛ به همین دلیل نسل حاضر به منزله امانت‌داران و دایع گذشتگان، رسالتی خطیر در نگاهداشت این آثار به طریق اولی دارند.

مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد طی چند دهه گذشته اقدام به گردآوری تعداد بیشماری از آن یادمان‌ها نموده است؛ این یادگارها، مجموعه‌ای کم‌نظیر از آثار تاریخی، هنری و باستان‌شناختی متعلق به سرزمین ایران، فرهنگ‌های

آنچه به فرهنگ و هنر ایرانی تعلق دارد یا به آن وابسته است، بی‌گمان بخشی از هویت بشر به شمار می‌رود. مصداق و مؤید این ادعا، ثبت آثار پرشمار ملموس و ناملموس این فرهنگ و تاریخ فرهنگی در فهرست میراث جهانی است. این سرزمین پیوسته در دو حوزه فرهنگ و تمدن پیشگام بوده و در روندی تَمْوُجی، بسیاری از مظاهر فرهنگی و هنری آغازی از این خاک و بوم دارند. آنچه راویان تاریخ در شکوه این فرهنگ و تمدن آورده‌اند، در سیمای آثار تاریخی و باستانی برجای مانده به روشنی قابل درک و دریافت است. زمانی که اهمیت فرهنگی این آثار به درستی درک می‌شود، نه در مقام یک شیء مادی، بلکه نمودی از هویت قلمداد می‌گردند؛ از

تکمیلی به کالبد تعدادی از موزه‌های دایر، صورت پذیرفت. در توسعه آماری نیز روندی ادامه‌دار دنبال می‌شود و می‌توان نوید راه‌اندازی موزه‌ای تخصصی با محتوای «باقته و فرش» را در آینده نزدیک داد که در نوع خود، در ایران و خاورمیانه بی‌نظیر و در جهان، کم‌مانند است. جای بسی خوشوقتی است که تمام این مهمات به‌سعی بلیغ و کوشش بی‌دریغ همکاران مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد سرانجام یافته است. در حوزه پژوهش نیز تلاش‌های مؤثری صورت گرفته؛ راه‌اندازی نشریه علمی مختص به مؤسسه که هم‌اینک با انتشار شماره پنجم، در آستانه اخذ رتبه علمی از کمیسیون نشریات علمی وزارت علوم قرار دارد، گام آغازین در طی این مسیر است. برآنیم تا با استفاده و بهره‌گیری از توان و ظرفیت‌های نیروهای متخصص و متعهد در غنابخشی فعالیت‌های مرتبط با موزه و موزه‌داری بیش از پیش شاهد موفقیت‌های ارزنده باشیم.

امید است که برآیند فعالیت‌های اجرایی و علمی-پژوهشی این مؤسسه مقبول همگان افتد و در رشد و اعتلای فرهنگی ایران و ایرانیان گامی مؤثر شمرده شود.

ایرانی-اسلامی و نمونه‌هایی کم‌مانند از فرهنگ ملل و اقوام مختلف غیرایرانی است. رهنمودهای راهبردی مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی)، در نگاهداشت این آثار، به‌منزله چراغ راه، مسیر را روشن کرده است. تأکید حضرتشان بر محفوظ داشتن «چیزهایی که جنبه تاریخی و فرهنگی ما را دارد» و هم «چیزهایی که مربوط به ما نیست لکن فی‌نفسه دارای ارزش تاریخی با برجستگی فرهنگی و هنری است»، گام نهادن در این مسیر را آسان ساخته است. طی این مسیر، با بهره‌گیری از شیوه‌های نوین نگاهداشت و مرمت آثار تاریخی و هنری آغاز شد. مستندسازی دقیق و علمی این فرآیند با روزآمدترین ابزارها به‌انجام رسیده و می‌رسد. در امر موزه‌داری نیز علی‌رغمی که عمر فعالیت حرفه‌ای این مؤسسه کمتر از چهار دهه است، هم‌اینک به‌جرات می‌توان ادعا کرد که در زمینه ساخت و پرداخت موزه، دست کم در کشور بی‌رقیب است. شاهد این ادعا، ساخت و راه‌اندازی بیش از ده موزه با رعایت استانداردهای جهانی در تهران، رامسر، یزد و اصفهان است. توسعه کالبدی-محتوایی و هم آماری موزه‌ها، اصلی تغییرناپذیر در سیاستگذاری و راهبردهای این مؤسسه است؛ براین پایه، الحاق بخش‌های

پاییز

فصلی برای دیدن، شنیدن و آغاز کردن

مهدی نجابت
سردبیر

و تفکر وامی دارد؛ همان طور که موزه‌ها ما را به اندیشیدن دربارهٔ زمان، مکان و هویتمان دعوت می‌کنند. در هر بازدید از موزه، فرصتی داریم تا در سکوتی عمیق، صدای گذشتگان را بشنویم. در پاییز، وقتی طبیعت آرام‌تر می‌شود، این صداها واضح‌تر به گوش می‌رسند؛ گویی زمان و تاریخ، در این فصل به ما نزدیک‌تر می‌شوند.

نگاه به اشیاء موزه‌ای در پاییز، حس منحصر به فردی را برمی‌انگیزد. یک جام قدیمی، شاید در فصلی دیگر تنها به عنوان اثری هنری دیده شود، اما در

شدن دارند. هر شیء، هر اثر و هر فضای نمایشگاهی گویی برگ زرینی از کتابی بزرگ‌تر است؛ کتابی که هویت، فرهنگ و تاریخ ما را روایت می‌کند. موزه‌ها دریچه‌هایی به گذشته‌اند، اما در همین حال، نگاه ما را به سمت آینده می‌برند. آن‌ها یادآوری می‌کنند که گذشته تنها یک خاطره نیست، بلکه مسیری است که به امروز ما شکل داده و به فردایمان معنا می‌بخشد. شاید راز این پیوند میان پاییز و موزه در ذات تأمل برانگیز هر دو نهفته باشد. پاییز فصلی است که انسان را به مکث

پاییز که از راه می‌رسد، طبیعت را به نمایشگاهی از زیبایی و تأمل تبدیل می‌کند. گویی زمین در این فصل نه تنها لباس‌های رنگارنگش را به نمایش می‌گذارد، بلکه داستان‌هایی از گذشته‌های دور و نزدیک را نیز بازگو می‌کند. این هم‌نشینی رنگ و قصه، جادوی پاییز است؛ جادویی که به ما یادآوری می‌کند هر برگ درخت، هر دانهٔ خاک، هر تکه از زمین، بخشی از تاریخی است که ما در آن نفس می‌کشیم.

موزه‌ها، همچون پاییز، پر از داستان‌هایی هستند که نیاز به شنیده

پاییز، گویی می‌توان زمزمه دست‌های هنرمند سازنده‌اش را شنید. یک قالیچه دست‌باف که رنگ‌های گرم آن در سرمای پاییزی، داستان‌گو می‌شود؛ داستان خانه‌ای، خانواده‌ای یا حتی فرهنگی است که در هر گره از این قالی تنیده شده است. پاییز، در اینجا نه تنها فصل دیدن، بلکه فصل شنیدن است؛ شنیدن با چشم‌ها.

موزه‌ها همچنین به ما یادآور می‌شوند که هر پایان، آغازی تازه در دل خود دارد؛ همان‌طور که برگ‌های پاییزی پس از ریختن، خاک را برای شکوفایی بهاری غنی می‌کنند. نگاه به گذشته، بازتاب‌دهنده مسیری است که باید برای آینده طی کنیم. پاییز، در این معنا، همچون یک موزه است؛ فصلی که به ما می‌گوید پایان‌های زیبا می‌توانند زمینه‌ای برای آفرینش باشند. و چه زیباست که در این پاییز، با گام زدن در میان تالارهای موزه، خود را به بازدید از فصل‌های زندگی گذشته بسپاریم؛ فصلی که شاید برگ‌ریزان از دور دست‌ها آغاز شده و امروز در آثار موزه‌ای به بار نشسته است. هر گلدان سفالی، هر تابلو، هر قلمدان قدیمی، همه و همه برگ‌هایی از درخت هویت ما هستند که تنها در خنکای پاییز ذهن، معنا و زیبایی کامل خود را به ما نشان می‌دهند.

موزه‌ها، گرچه خود روایت‌گرند، اما نیاز دارند صدایشان به گوش‌های بیشتری برسد، داستان‌هایشان جان تازه بگیرد

و نگاه‌ها به عمق معانی پنهان در میان اشیاء خیره شود. این نشریه، رسالت آن را دارد که پلی باشد میان موزه‌ها و مردمان؛ میان آثار و اندیشه‌ها. گاه یک گزارش، یک مقاله یا حتی یک تصویر، می‌تواند پنجره‌ای تازه به روی ما بگشاید، پنجره‌ای که از آن می‌توانیم گذشته را روشن‌تر ببینیم و مسیر آینده را روشن‌تر گام برداریم. اینک در میان برگ‌های هزاررنگ پاییزی، ما نیز فصلی تازه در گروه موزه‌های دفیینه آغاز می‌کنیم: نخستین شماره نشریه‌ای که با افتخار، به معرفی، تحلیل و بازتاب فعالیت‌ها، رویدادها و دغدغه‌های موزه‌ها می‌پردازد. اما این نشریه تنها به گزارش محدود نخواهد شد؛ ما می‌خواهیم فراتر از اطلاع‌رسانی حرکت کنیم و بستری باشیم برای اندیشیدن، الهام گرفتن و بازخوانی هویت فرهنگی‌مان.

ما در این مرقومه‌ها تلاش خواهیم کرد که نه تنها فعالیت‌ها و رویدادهای مؤسسه را پوشش دهیم، بلکه راهی به دنیای مفاهیم عمیق‌تر موزه‌داری، میراث فرهنگی و هنر بگشاییم. در کنار همکاران، هنرمندان، پژوهشگران و علاقه‌مندان، قصد داریم گفتمانی ایجاد کنیم که پیوند میان گذشته، حال و آینده را مستحکم‌تر سازد.

فایده این نشریه فراتر از اطلاع‌رسانی ساده است. اینجا، جایی است برای تأمل، برای خلق گفتمان و برای بازخوانی هویت فرهنگی‌مان. در دنیایی که شتاب روزمرگی‌ها گاه

ما را از درنگ در تاریخ بازمی‌دارد، این نشریه همچون دعوتی است به مکث، به نگاه دوباره، و به شنیدن صدای خاطرات جمعی‌مان. از معرفی برنامه‌ها و رویدادهای موزه‌ای گرفته تا تحلیل آثار، بررسی روندهای فرهنگی و گفت‌وگو با اندیشمندان، همه همکاران به دنبال آن هستیم که بیشتر و بیشتر موزه‌ها را از فضایی صرفاً نمایشگاهی، به فضایی زنده و پویا برای تبادل فکر و معنا تبدیل کنیم. در این مسیر، هر واژه، هر تصویر و هر خط نوشته، به سان بذری است که در خاک فرهنگمان کاشته می‌شود، به امید روزی که درختی تنومند از آگاهی و عشق به تاریخ از آن برآید. نخستین شماره این نشریه، همچون نخستین برگ یک دفتر تازه است. امیدواریم این برگ، سرآغاز ارتباطی پویا میان ما و شما باشد. از شما، خوانندگان گرمی، دعوت می‌کنم تا در این سفر فرهنگی همراه ما باشید. نظرات، پیشنهادات و ایده‌های شما برای ما چراغ راهی خواهد بود که مسیر این نشریه را روشن‌تر کند.

پاییز را نه فقط فصل برگ‌ریزان، بلکه فصلی برای آغاز کردن بدانیم؛ آغاز دیدن، شنیدن و ارتباط دوباره با ریشه‌هایمان. موزه‌ها را در این فصل دوباره کشف کنیم و با نگاه تازه‌ای به آن‌ها بنگریم. با آرزوی فصلی سرشار از اندیشه و زیبایی.

گروه موزه‌های دفینه

اشاره

مشبک‌کاری و معرق‌کاری شده و تابلوکاری‌های نفیس.

گرچه فعالیت‌های این گروه از سال ۱۳۷۴ خورشیدی با عنوان «اداره کل موزه‌های بنیاد» و با رویکرد تخصصی

و موزه‌داری آغاز شد، لیکن پس از آن فعالیت‌های مذکور با عنوان «مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد» ادامه یافت و پس از آن در سال ۱۴۰۱ به «گروه موزه‌های دفینه»، به‌منزله برند موزه‌های دفینه، رسماً تغییر نام یافت. این گروه دارای ۱۵ موزه در قالب ۲ پردیس و ۶ مرکز فرهنگی موزه‌ای در شهرهای تهران، رامسر، اصفهان و یزد است و ه‌ا گنجینه تخصصی نیز با عناوین زیر را اداره می‌کند:

هر شیئی باید شناسایی دقیق بشود و اطلاعات در مورد سازنده، مالک و مالکین قبلی در مورد داستان و ماجرای این کار هنری و در زمینه دیگری که ممکن است شرح و نقلی داشته باشد باید مشخص شود و ثبت و ضبط شود....

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله العالی)

عبارت است از: نمایش و پژوهش، ساماندهی، مرمت، تهیه شناسنامه علمی برای آثار موزه‌ای، تفکیک و تجهیز آثار موزه‌ای شامل ظروف، تندیس، لوستر، فرش، پوشاک، خودروهای تاریخی، سفالینه، جنگ‌افزار، زیورآلات، سکه، تمبر و اسکناس، تابلوهای نقاشی نفیس ایرانی و غیرایرانی، نقشه‌های جغرافیایی قدیمی به ویژه خلیج فارس و مرقعات نفیس، در و پنجره‌های

گروه موزه‌های دفینه در سال ۱۳۷۴ ش/ ۱۹۹۵ م در راستای اجرای فرامین حضرت امام خمینی (ره) و در ادامه آن رهنمودهای مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)، با هدف گردآوری و نگهداری آثار موزه‌ای موجود در بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی ایران آغاز به کار کرد. اهم فعالیت‌ها و داشته‌های این مجموعه فرهنگی

اشیاء و آثار موزه‌های بنیاد، به نحوی که مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد الگوی سایر موزه‌های کشور گردد.

دهید.» انشالله موفق باشید
روح‌الله الموسوی خمینی

بخشی از رهنمودهای مقام معظم رهبری پس از بازدید از موزه دفینه در سال ۱۳۷۲ ش.

■ چیزهایی که جنبه تاریخی و فرهنگی ما را دارد باید محفوظ باشد.
■ چیزهایی که مربوط به ما نیست لکن فی‌نفسه دارای ارزش تاریخی با برجستگی فرهنگی و هنری است (از قبیل آنچه که در موزه‌های دنیا نگهداری می‌شود) باید محفوظ شود.

■ هر شیئی باید شناسایی دقیق بشود و اطلاعات در مورد سازنده، مالک و مالکین قبلی در مورد داستان و ماجرای این کار هنری و در زمینه دیگری که ممکن است شرح و نقلی داشته باشد باید مشخص شود و ثبت و ضبط شود....

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای
(مدظله العالی)

رسالت:

گردآوری، نگهداری و مستندسازی اشیاء و آثار موزه‌ای و نیز بهره‌برداری‌های نمایشی، پژوهشی و آموزشی از آنها جهت استفاده و جذب هرچه بیشتر مخاطب.

فرمان‌ها

فرمان امام (ره) خطاب به سرپرست بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی در خصوص نمایش عمومی اموال و آثار هنری و فرهنگی و تاریخی کشور

«جنابعالی اجازه دارید تا هر آنچه را که از آثار هنری، فرهنگی و تاریخی کشور محسوب می‌شود و یا فروش آن موجب خسران کشور می‌شود، در مکانی مناسب نگهداری نمایید و در صورت امکان در معرض دید عموم قرار

سفال، بافته،
سازه‌های معماری،
تندیس، رنگ و نقش
(تابلوهای نقاشی)، تماشاگاه
تاریخ، پول، تمبر، و جواهر و
آرایه، زمان، خودروهای تاریخی،
جنگ افزارهای تاریخی.

ماموریت:

بهره‌گیری از آثار تاریخی، هنری و یا موزه‌های بنیاد جهت ارتقاء سطح دانش عمومی و تخصصی، کمک به کاهش استضعاف علمی و فرهنگی جامعه اسلامی ایران و شناساندن هویت تاریخی، ملی و فرهنگی به نسل‌های امروز و بعدی ایرانی و همچنین تمدن اسلامی و ایرانی به غیر ایرانیان با استفاده از امکانات، آثار و منابع اقتصادی و فرهنگی این نهاد.

چشم‌انداز:

ارائه خدمات موزه‌ای با بهره‌گیری از دانش و فناوری روزآمد، رعایت اخلاق حرفه‌ای و نیز تأمین امنیت و اطلاعات

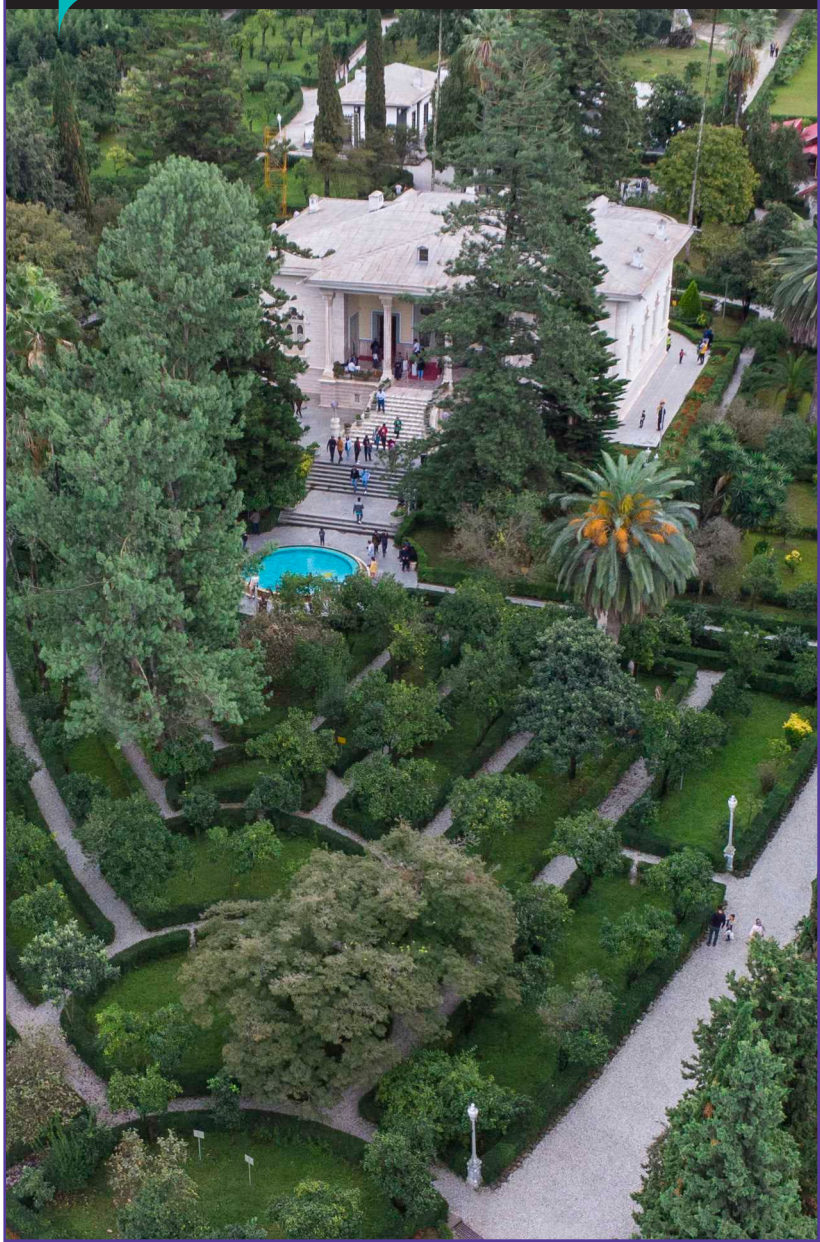

پردیس فرهنگی موزه‌ای شهدای رامسر

اشاره

تلفیقی از چشم‌انداز تاریخی- فرهنگی و هنری ایرانی با مناظر طبیعی و طبیعت مصنوع در سیمای پردیس موزه‌ای شهدای رامسر شکل گرفته است. در این پردیس، معماری تاریخی در هم‌نشینی با محتوای موزه‌ای، بیانی شیوا از تاریخ، فرهنگ و هنر ایرانی- اسلامی را عرضه می‌کند.

پردیس فرهنگی موزه‌ای شهدای رامسر یکی از بهترین و جذاب‌ترین جاذبه‌های تاریخی و طبیعی کشور به شمار می‌آید. این هم‌نشینی عناصر تاریخی و طبیعی و ترکیب آن‌ها با طبیعت مصنوع، در یکی از مناطق خوش آب و هوا و سرسبز شمال ایران، چشم‌انداز طبیعی و تاریخی کم‌نظیری را فراهم کرده است. مجموعه معماری این پردیس در دوره پهلوی اول با بهره‌گیری از ساختار زمین‌ریخت‌شناسی دشت‌های پایکوهی، دره‌های سرسبز، جنگل‌های طبیعی و چشم‌انداز دریا، پی‌ریزی و تا اواخر پهلوی دوم تکمیل شد. این نقطه از شمال ایران، تنها مکانی است که می‌توان پیوندی نزدیک و در دسترس بین پدیده‌های طبیعی همچون دریا و جنگل و دره‌های جنگلی برقرار کرد. جاذبه‌های تاریخی اعم از عمارات و موزه‌ها توأمان با زیبایی‌های طبیعی، این پردیس موزه‌ای و به تبع آن شهر رامسر را به یکی از اهداف مهم گردشگری تبدیل کرده است. ساختمان «هتل قدیم رامسر»، «کاخ موزه مرمر» و موزه‌های چندگانۀ این پردیس که همگی در عمارات تاریخی دایر شده‌اند، سیمای تاریخی بسیار جذاب و هیجان‌انگیز شهر رامسر و این پردیس را ترسیم کرده‌اند. هتل قدیم رامسر به‌منزلۀ بزرگترین مهمانپذیر با ساختار جدید و غیر سنتی و کاخ مرمر به‌عنوان یکی از مهمترین ساختارهای معماری سده اخیر با محتوای موزه‌ای، نگاه هربیننده‌ای را مجذوب خود می‌کند. در این پردیس موزه‌ای غیر از عمارت مرمر، «موزه تخصصی عاج ایران»، «موزه آوندهای تاریخی»، «موزه حمام قدیم»، «موزه مردم‌شناسی شمال ایران»، «نمایشگاه موزه‌ای» و «باغ موزه گیاه‌شناسی؛ باغ بامبو

و تالاب یادمان شهدا» جذابیت‌های تاریخی و طبیعی مضاعفی را ایجاد می‌کنند.

در حال حاضر این مجموعه شامل: موزه عمارت مرمر، موزه تخصصی عاج ایران، موزه آوندهای تاریخی، موزه حمام قدیم، موزه مردم شناسی شمال ایران، نمایشگاه موزه‌ای و باغ-موزه گیاه‌شناسی به وسعت ۱۲ هکتار با وجود ۱۸۰۰ گونه گیاهی شاخص و بعضاً نادر و کمیاب است که دارای دو بخش اصلی و جذاب باغ بامبو و تالاب یادمان شهدا است.

موزه عمارت مرمر

این عمارت که با عناوین کاخ سلطنتی یا کاخ مرمر نیز شناخته می‌شود بین سال‌های ۱۳۱۲ تا ۱۳۱۶ هجری شمسی در زمینی با مساحت ۶۰۰ متر مربع در محوطه‌ای ۶ هکتاری ساخته شد. این کاخ بر روی تپه‌ای مشرف به دریا و جنگل احداث شد و از لحاظ جغرافیایی، در استان مازندران و در جنوب شرقی شهر رامسر واقع شده است. این اثر با توجه به ویژگی‌های خاص در آن برهه زمانی یکی از ساختمان‌های مجلل و مجهز ایران به شمار می‌رفت. چرا که تلفیقی بی‌نظیر از معماری نوین البته با خصلت‌های سنتی ایرانی بود. طراحی این بنا توسط مهندسین بلژیکی و معماری آن نیز به دست هنرمندان توانمند ایرانی به سرپرستی استاد حسین لرزاده و ابوالقاسم وائقی به انجام رسید. دلیل نام‌گذاری این بنا، شکل ظاهری آن بود که تماماً از سنگ‌های مرمر یکپارچه ساخته شد. بنای کاخ دارای ایوانی

جمله، تفویض کابینه جمشید آموزگار، برنامه پنجم توسعه امور مالی و انقلاب آموزشی کشور بوده است. از دیگر رویدادهای مهم این عمارت می‌توان به فرار پهلوی دوم در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ از رامسر به عراق اشاره کرد. این بنا پس از انقلاب اسلامی در اختیار بنیاد مستضعفان قرار گرفت. در سال ۱۳۷۸ این مجموعه در فهرست آثار ملی ایران ثبت شد و پس از یک سال که مورد بازسازی و مرمت قرار گرفت در اسفند سال ۱۳۷۹ برای بازدید عموم افتتاح شد. لازم به ذکر است که کاخ مرمر در سال ۱۳۹۶ مجدداً مورد مرمت قرار گرفت که این مرمت اساسی و اصولی شامل اصلاح و نوسازی رنگ‌آمیزی‌ها، گچبری‌ها به صورت جزئی و پارکت‌ها بوده است. نمای بیرونی عمارت نیز با استفاده از فناوری نانو ذرات عایق‌بندی رطوبت و ضد آب و لک شد.

چهار ستونی حجاری شده از سنگ مرمر است. هنگام ورود به بنای یک ایوان بزرگ در وسط ساختمان قرار گرفته است به طوری که درب‌های دیگر اتاق‌ها به آن باز می‌شود. سالن مرکزی آن به دو اتاق بزرگ مجاور آن راه دارد. یکی تالار پذیرایی و دیگری سالن همایش. معماری کاخ مستطیل و در جهت شرقی و غربی قرار دارد. همچنین محوطه کاخ دارای باغی بزرگ و زیبا است که در نوع خود منحصر و جذابیت فراوان دارد. ویژگی مهم این چشم‌انداز این است که برای نخستین بار از گیاهان تزئینی نادر و همچنین گونه‌های کم‌نظیر در این باغ کاخ مرمر غرس شد. مضاف بر آن اولین نهال‌های اصلاح شده مرکبات نیز کاشته شد. هرچند کاخ بیشتر اقامتگاهی با کاربری استراحتگاهی و تفریحی به شمار می‌رفت، اما محل برگزاری اجلاس و کنفرانس‌هایی از

از دیگر ویژگی های بارز این بنا می توان به گچبری های زیبا و خلاقانه ای اشاره کرد که با نقش هایی از حیوانات، گیاهان و انسان بر دیوارهای آن زینت یافته است. نقوش هندسی در طراحی و اجرای کفپوش های از جنس چوب و منبت کاری هنرمندانه و خوش سیما از درها و پنجره ها جذابیت های ویژه ای هستند که دیدگان هر بیننده ای را به سوی خود جلب می کند.

آثار به نمایش درآمده در کاخ مرمر شامل فرش های نفیس و دستباف ایران، مبلمان نفیس، تندیس های زیبای برنزی و سنگی، تابلوهای نقاشی کم نظیر از هنرمندان اروپایی و بسیاری آثار هنری دیگر است.

موزه تخصصی عاج ایران

بنای این موزه در سال ۱۳۱۲ هجری شمسی با زیر بنایی به مساحت ۵۸۷

متر مربع در دو طبقه ساخته شد. در ابتدا به عنوان ویلای شماره ۱۵ مورد استفاده تاج الملوک همسر پهلوی اول بود. از این بنا برای استراحت چند روزه افراد مختلف دیگری از دربار نیز استفاده شد.

در سال ۱۳۹۵ هجری شمسی، طی یک بازه زمانی شش ماهه عملیات طراحی، تمامی سطوح بنا، ابزارها، گچبری ها، پارکت ها و سیستم تاسیسات مورد مرمت و نوسازی قرار گرفت. در همین مدت نیز این بنا به جهت تغییر کاربری به موزه، بر اساس آخرین شیوه های موزه داری چیدمان و راه اندازی شد. بنای موزه عاج ایران نیز همچون بنای موزه عمارت مرمر با فناوری نانو ذرات مورد مرمت قرار گرفت.

موزه تخصصی عاج پردیس موزه های رامسر نخستین موزه عاج در ایران و غرب آسیا است و یکی از تخصصی ترین

موزه های عاج دنیا محسوب می شود. در این موزه حدود ۳۵۰ اثر ارزشمند عاجی برگرفته از اساطیر و داستان واره ها از تمامی نقاط مربوط به زیستگاه های فیل در جهان و از کشورهای مختلف دنیا گردآوری شده است. تکنیک و ظرافت به کار رفته در ساخت آثار، این موزه را در ردیف برترین موزه های عاج در دنیا قرار داده است. کنده کاری روی این آثار با دست توسط هنرمندانی از کشورهای چین، هند، ژاپن و آفریقایی انجام شده است. قدمت این آثار هنری به اواخر سده ی ۱۶ تا اواخر سده ی ۲۰ میلادی برمی گردد.

آثار این موزه در ۲ طبقه و ۹ تالار به تفکیک محتوا شامل سرسرای ۱ و ۲، تالار تندیس های انسانی و غیر انسانی، تالار فیل ها، تالار خنجرها و تالار تزئینات ۱، ۲، ۳ به نمایش گذاشته شده اند که هر یک در نوع خود حائز اهمیت هستند.

موزه تخصصی عاج پردیس موزه ای
رامسر نخستین موزه عاج در ایران و
غرب آسیا است و یکی از تخصصی ترین
موزه های عاج دنیا محسوب می شود.

موزه آوندهای تاریخی

موزه آوندهای تاریخی (ظروف) به عنوان اولین موزه تخصصی ظروف در ایران، تیر ماه سال ۱۳۹۹ شمسی، طی یک دوره عملیات توسعه و ساخت موزه، در بنای آشپزخانه قدیم واقع در ضلع جنوبی عمارت کاخ مرمر، راه اندازی شد. آثار این موزه بر دو مبنای مواد و فن به کار رفته در ساخت به نمایش درآمده است.

تاریخ ساخت آثار موجود به ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد تا دوره معاصر تعلق دارد. بیش از ۱۳۰ اثر ارزشمند از ایران و سایر کشورهای جهان در این موزه به نمایش گذاشته شده است. عمده آثار این موزه شامل: انواع آوندهای سفالی، سنگی، چوبی، چینی، شیشه، بلور، کریستال و انواع ظروف فلزی همچون

از آثار شاخص این موزه

می‌توان به ظروف مایعات

تمدن املش و مارلیک، ظروف

چینی فرمایشی یا همان

سفارشی دوره قاجار، ظروف

زیبای میناکاری شده و ظروف

بلور اروپایی اشاره کرد.

کاشی‌های به‌کار رفته در حمام که در نوع خود زیبا و بی‌نظیر هستند، از زمان ساخت بدون کوچکترین تغییراتی تا به امروز حفظ گردیده است. همچنین تجهیزات حمام براساس اسناد موجود از شرکت «تریتون بلکو» آلمان تأمین گردید. در ابتدای ساخت بنای حمام، با توجه به امکانات موجود آن زمان، گرمایش آن از طریق آتش‌خانه و با

برنز، نقره، برنج، مس، ورشو آهن است. از آثار شاخص این موزه می‌توان به ظروف مایعات تمدن املش و مارلیک، ظروف چینی فرمایشی یا همان سفارشی دوره قاجار، ظروف زیبای میناکاری شده و ظروف بلور اروپایی اشاره کرد.

این موزه شامل سه تالار است؛ تالار اول آثاری از هزاره سوم پیش از میلاد تا دوره معاصر را جهت نمایش سیر تکاملی ظروف در طول ادوار تاریخ در خود جای داده است که شامل انواع ظروف سفالی، سنگی، چوبی و فلزی است. تالار دوم نیز به ظروف فرمایشی دوره قاجار و انواع ظروف تشریفاتی مرتبط با این دوره تاریخی از کشورهای مختلف دنیا همچون ظروف زیبای میناکاری شده اختصاص دارد. تالار سوم نیز منحصراً ظروفی زیبا از انواع بلور و کریستال‌های اروپایی از شرکت‌های معتبری همچون باکارا فرانسه را به نمایش گذاشته است. موزه آوندهای تاریخی از مهم‌ترین موزه‌های پردیس موزه‌ای رامسر است که از تمامی ادوار تاریخ اثری زیبا برای نمایش دارد.

موزه حمام قدیم

این حمام، همزمان با ساخت عمارت مرمر در سال ۱۳۱۶ شمسی در محوطه این عمارت بنا گردید. از لحاظ موقعیت مکانی حمام در ضلع جنوبی کاخ قرار گرفته است. گرمابه شامل دو حوضچه است که آب هردو از چشمه معدنی کنار مجموعه تأمین می‌شده است؛ یکی به آب سرد تعلق دارد و آب دیگری با استفاده از تون و سامانه سنتی تأمین حرارت، گرم می‌شده است.

سوخت هیزم تأمین می‌شد تا این که در زمان پهلوی دوم تغییرات عمده‌ای در سیستم گرمایشی آن ایجاد شد؛ سیستم گرمایش و سرمایش جدید موتورخانه‌ای، جایگزین روش سنتی پیشین شد. مخزن آب گرم، مخزن آب سرد، رخت‌کن و سربینه حمام و سکوی نشیمن، طاقچه‌های مخصوص و کفش‌کن‌ها از جمله دیگر بخش‌های حمام قدیم هستند. بنای مزبور پس از انجام اقدامات مرمت و بازسازی در بهار و تابستان سال ۱۳۹۶ هجری شمسی به جهت ارائه خدمات بیشتر به علاقه‌مندان و بازدیدکنندگان، با عنوان موزه حمام قدیم به نمایش عموم گذاشته شد. در حال حاضر تندیس‌های

مومی که آداب حمام کردن در گذشته را به نمایش می‌گذارند، نیز در معرض بازدید عموم قرار دارد.

موزه مردم‌شناسی شمال ایران

مکان این موزه در ساختمانی کوچک در مجاورت موزه عاچ قرار گرفته است. درواقع، هدف از ایجاد این مجموعه، یعنی موزه مردم‌شناسی شمال ایران، شناساندن هر چه بیشتر و بهتر تاریخ، آداب، رسوم و فرهنگ زندگی اقوام محلی و بومی این خطه از ایران به‌ویژه رامسر است که شامل چگونگی استفاده از ابزارآلات زندگی روزمره تا البسه و دیگر وسایل تاریخی نظیر ادوات، اشیاء و جنگ افزارهای شکارگری و جنگی در آن به نمایش گذاشته شده است. از آثار شاخص این موزه می‌توان به کشفیات باستان‌شناختی منطقه ایزگام‌دشت جنت رودبار رامسر اشاره کرد که قدمت آنها به بیش از ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد

فرهنگی موزه‌های بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی ایران (گروه موزه‌های دفینه) تبدیل شده است. تا به امروز در این بنا، نمایشگاه‌هایی با عناوین «عکس و اسناد املاک خاندان پهلوی در شمال ایران»، «روح کمان ایرانی»، «نقش خیال بر خاک»، «چینی‌های فرمایشی»، «نقش و نگار بر کاشی‌های تاریخی» و «طبیعت در هنر» برگزار شده است.

باغ موزه گیاه‌شناسی

این باغ موزه در محوطه‌ای با مساحت تقریبی ۱۲ هکتار قرار دارد و شامل بیش از ۱۸۰۰ گونه نادر و منحصر به فرد گیاهی در ادوار مختلف است. از شاخص‌ترین آن‌ها می‌توان به کاج‌های کاشفی که توسط کاشف السلطنه در سال ۱۳۱۲ قمری در دوره قاجار کاشته شده، گیاه برهنه یا ساقه برهنه که در

باز می‌گردد.

بنای این موزه در ضلع جنوبی موزه تخصصی عاچ ایران قرار دارد که در دوره پهلوی به‌منزله آشپزخانه بنای مزبور کاربرد داشت.

نمایشگاه موزه‌ای

یکی از بخش‌های پردیس فرهنگی موزه‌ای رامسر، نمایشگاه موزه‌ای است. این نمایشگاه در بنایی که قدمت آن همچون دیگر بخش‌های آن به دوره پهلوی اول باز می‌گردد، در نوروز ۱۳۹۶ شمسی، طی یک دوره عملیات مرمت و نوسازی به‌منزله موزه-نمایشگاه راه اندازی شد. در حقیقت، بنای مذکور که در دوران پهلوی، استراحتگاه و مکان استقرار نگهبانان بوده، در حال حاضر به محل برگزاری نمایشگاه‌های دوره‌ای موزه و نمایش آثار گلچین شده و شاخص گنجینه‌های ارزشمند مؤسسه

تا به امروز در این بنا،

نمایشگاه‌هایی با عناوین

«عکس و اسناد املاک خاندان

پهلوی در شمال ایران»،

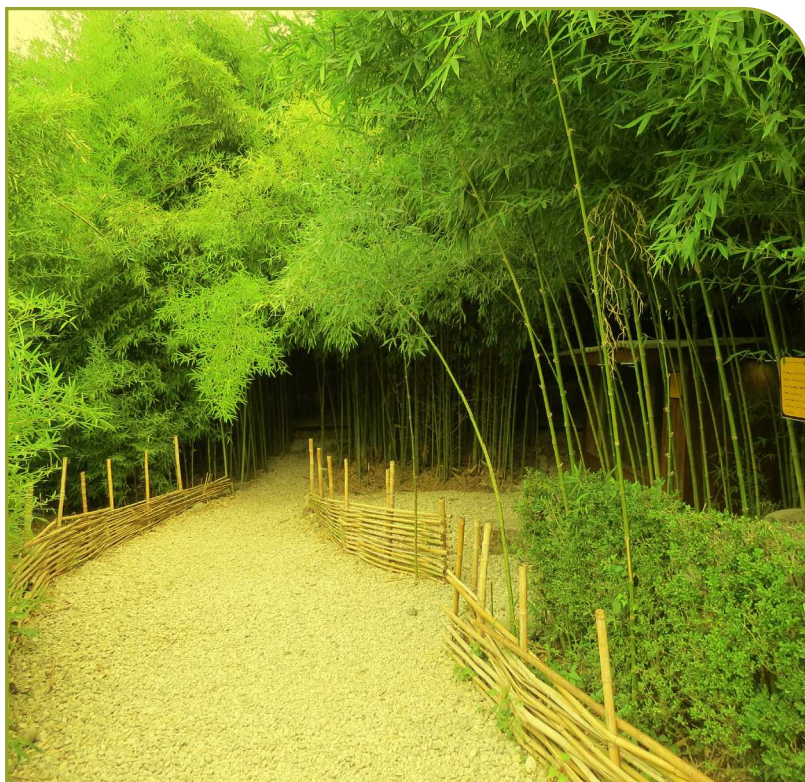
«روح کمان ایرانی»، «نقش

خیال بر خاک»، «چینی‌های

فرمایشی»، «نقش و نگار بر

کاشی‌های تاریخی» و «طبیعت

در هنر» برگزار شده است.

**بامبو گیاهی همیشه سبز،
خودرو، مقاوم و مستحکم
است. زمان کاشت این گیاه در
ایران، دوره قاجار و هم زمان
با کاشت چای در شمال کشور
جهت حفاظت از باغ های چای
بوده است.**

زمره نخستین گونه های گیاهی موجود در جهان شناخته می شود، کاج های مطبق، درخت های مگنولیا زمستانه و تابستانه که در نوع خود بی نظیرند، گیاه پسپلتوم نودم-گیاهی کم یاب که فقط در ژاپن و قاره آمریکا یافت می شوند- اشاره کرد. در این مجموعه منحصر به فرد سه گونه از گیاهان شامل: مرکبات (انواع درختان پرتقال، نارنگی، نارنج)، گل ها و گیاهان زینتی (گل یخ، به ژاپنی، مگنولیا، فردوسی، انواع کاج و سرو، برگ بو و...) باغچه

بامبو چشمه آب طبیعی قرار دارد که از کوه مشرف به باغ سرچشمه می گیرد و آب شرب کل پردیس به ویژه گونه های گیاهی را تأمین می کند.

در دوره پهلوی دوم، در کنار گونه های متنوع گیاهی، یک نمونه گیاه بامبو در این مجموعه به دلیل وجود چشمه آب طبیعی و مناسب بودن این محیط برای رشد و پرورش این گیاه، کاشته شد. در سال ۱۳۹۵ش، با تکثیر این گونه گیاهی در اطراف چشمه، محیطی محصور شده از بامبو جهت بازدید علاقه مندان ایجاد شد که در کنار بازدید از باغ موزه گیاه شناسی، فرصتی برای بازدید از باغ بامبو به منزله بخش اصلی باغ-موزه فراهم شود که به دلیل زیبایی منحصر به فرد، محیط دلچسب، آرامش بخش و دیدنی، مورد استقبال بازدیدکنندگان این پردیس قرار گرفته است.

چای، باغچه گل گاوزبان و درختان میوه (کیوی، آووکادو، فیجو آو...) وجود دارد. این مجموعه گیاه شناسی شامل دو بخش اصلی نظیر باغ بامبو و تالاب بوراین است که به طور مختصر به ویژگی های آن اشاره می کنیم:

باغ بامبو

باغ بامبو، یکی از زیباترین بخش های پردیس موزه ای رامسر به شمار می رود. این باغ به مساحت بیش از ۲۰۰۰ مترمربع فرصتی برای گردشگران و موزه دوستان فراهم می آورد تا با بخشی از طبیعت این مجموعه موزه ای آشنا شوند. طبیعتی که به ندرت به صورت باغ محصور شده امکان بازدید برای گردشگران را فراهم می کند. در باغ

**۲ فوریه ۱۹۷۱_ ۱۳ بهمن ۱۳۴۹ روز
تصویب این کنوانسیون رامسر به
نام «روز جهانی تالاب‌ها» نام‌گذاری
شده است. این کنوانسیون
هم‌اکنون ۲۴۱۲ تالاب به وسعت
بیش از ۲۵۴ میلیون هکتار را
پوشش می‌دهد**

ساختمان‌سازی و... کاربرد دارد. پرورش بامبو در حکم زنده نگه داشتن یک هنر اصیل، پاسداشت فرهنگی دیرین و تولید محصول، راهبردی چند منظوره دارد؛ از این رو، ۱۸ سپتامبر به عنوان روز جهانی بامبو نام‌گذاری شده است.

تالاب یادمان شهدای غواص

این تالاب دارای گونه‌های گیاهی همچون بامبو، نیلوفر و عدسک بوده و جانورانی نظیر لاک‌پشت، ماهی و قورباغه در آن زیست دارند. هم‌اکنون این تالاب به نام یکصد و هفتاد و پنج شهید غواص عملیات کربلای ۴ در جنگ تحمیلی، مزین شده است.

تالاب در محوطه‌ای از باغ موزه پردیس موزه‌ای رامسر در سال ۱۳۹۵ ش، به صورت مصنوعی ایجاد شده که یادآور اولین کنوانسیون حفاظت از تالاب‌ها و پرندگان به میزبانی رامسر است. کنوانسیون رامسر، پیمانی بین‌المللی در خصوص حفاظت

بامبو گیاهی همیشه سبز، خودرو، مقاوم و مستحکم است. زمان کاشت این گیاه در ایران، دوره قاجار و هم‌زمان با کاشت چای در شمال کشور جهت حفاظت از باغ‌های چای بوده است. بامبو در جلوگیری از فرسایش خاک، حفاظت مزارع، تولید سوخت و کاغذ، ساخت ظروف، صنایع دستی،

پردیس موزه‌ای دفاینه

اشاره

معماری صنعتی معاصر با مصالح و نماهای نوآورانه در همنشینی با آثار باستانی، تاریخی و هنری فرهنگ‌های ملل و اقوام مختلف، در کنار هم مجموعه‌ای شگفت‌انگیزی را شکل داده‌اند. در این پردیس، چهار موزه به‌ترتیب با محتوای نمایشی «هنرجهان»، «هنر دوران اسلامی»، «گوهر و آرایه‌های تاریخی» و «پول»، لذتی کم‌نظیر و تجربه‌ای هیجان‌انگیز و آموزنده را برای بازدیدکنندگان فراهم می‌کنند.

موزه هنر جهان

موزه هنر جهان یکی از مهمترین موزه‌های مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد به‌شمار می‌آید. این موزه به‌واقع همنشینی و گفتمان فرهنگ‌های ملل و اقوام است. تنوع قومی و پراکندگی جغرافیایی آثار به‌همراه پراکندگی تاریخی، جذابیت کم‌مانندی را برای این موزه تضمین کرده است. در واقع بیشتر ملل و فرهنگ‌های قومی نماینده‌ای باستانی، تاریخی یا هنری در این موزه دارند. برخی از این نمونه‌ها همچون «طومار ژاپنی» بسیار زیبا، متعلق به سده‌های هجدهم و نوزدهم

سالن اصلی با موضوع سکه و اسکناس به نمایش گذاشته شد و تا سال ۱۳۸۵ به عنوان «موزه پول» به فعالیت خود ادامه داد. در سال ۱۳۸۵ مکان این موزه به پارک ارم منتقل شد و ساختمان موزه در اختیار بانک سینا قرار گرفت. سپس در سال‌های ۹۸-۱۳۹۴ ساختمان موزه با هدف احداث موزه‌های جدید از سوی مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد مستضعفان مورد بازسازی قرار گرفت و در نهایت در سال ۱۳۹۹ این ساختمان به صورت پردیسی موزه‌ای شامل سه موزه «هنرجهان»، «گوهر و آرایه‌های تاریخی» و «پول» احیاء و با کاربری‌های موزه‌ای حیات مجدد یافت.

ساختمان دفاینه در سال ۱۳۵۶ توسط معماران سرشناس ایرانی، آقایان نظام عامری و کمال کمونه، برگرفته از مکتب معماری «ارگانیک فرانک لوید رایت» بنا گردید. نمای بتنی این ساختمان نخستین نمای پیش‌ساخته ایران به‌صورت قالب‌بندی یک‌تکه، برگرفته از مروارید است. با توجه به ارزش معماری بنا، در سال ۱۳۹۶ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید. به‌طور کلی نخستین فعالیت فرهنگی موزه‌ای این ساختمان در سال ۱۳۶۸ آغاز گردید که طی آن بخشی از فضای بنا به «موزه دفاینه‌های تاریخی» اختصاص یافت. در سال ۱۳۷۸ بخش جدیدی در

اسلامی، شمشیرها و خنجرهای تشریفاتی دوران صفوی تا قاجار، آثار لاکه فاخر، فلزکاری ایرانی، آثار شاخصی از نگارگری ایرانی به ویژه تنها برگ شاهنامه فاخر قوام‌الدین وزیر، موجود در ایران، در این موزه به نمایش گذاشته شده‌اند.

موزه هنر جهان یکی از مهمترین

موزه‌های مؤسسه فرهنگی

موزه‌های بنیاد به شمار می‌آید.

جهان می‌توان تعداد قابل توجهی از آثار تجسمی هنرمندان بزرگ اروپایی در سده‌های هفدهم تا بیستم میلادی را به‌نظاره نشست.

در نیم‌اشکوب این بخش از پردیس دفینه، موزه هنر اسلامی قرار دارد. نسخ خطی سده‌های نخستین تا سده‌های متأخر دوران اسلامی، سفال و کاشی‌های زرین‌فام، منسوجات سده‌های نخستین تا متأخر دوران

میلادی و تندیس دوطرفه سنگی بودا، متعلق به سده دوم و سوم میلادی، تنها نمونه‌های موجود در ایران به‌شمار می‌آیند. آثاری از هنرمندان بزرگ اروپایی همچون «فرانسیسکو گویا»، «سالوادور دالی» و «پابلو پیکاسو» و تعداد قابل توجهی از سردیس‌های گچی و سنگی دوران سلوکی و اشکانی در این موزه در معرض نمایش قرار گرفته است. به‌طور کلی در موزه هنر

موزه گهر و آرایه های تاریخی

این موزه در طبقه منفی یک ساختمان پردیس دفینه قرار گرفته است. طراحی داخلی این موزه به جهت اهمیت سنگ فیروزه در فرهنگ ایرانی (معماری، هنر و آرایش) و همچنین وجود مهمترین معادن این سنگ در نیشابور، برگرفته از معدن این سنگ گرانبها و تزئینی است؛ به پاسداشت این مهم، طرح رگه های طبیعی و معدنی پیرو بر بخش هایی از دیوار و کف موزه به روش «میکروسمنت» و «اپوکسی» به

اجرا درآمده است. موزه گهر و آرایه های تاریخی شامل سه بخش کلی است:

۱. بخش زیورها و آرایه های نخستین
۲. بخش شمشیرهای تشریفاتی و زیورهای مزین به انواع گهرهای قیمتی و نیمه قیمتی.
۳. بخش اشیاء کاربردی مزین به زر و سیم. به طور کلی حدود ۸۰۰ شیء ارزشمند از هزاره سوم پ.م تا دوره معاصر در ۴۰ ویترین به نمایش گذاشته شده است. از آثار شاخص این موزه می توان به سینه ریزهای زرین دوران تاریخی، شمشیر تشریفاتی فتحعلیشاه و محمدشاه، دومین و سومین شاهان

به طور کلی حدود ۸۰۰ شیء

ارزشمند از هزاره سوم پ.م تا دوره

معاصر در ۴۰ ویترین به نمایش

گذاشته شده است.

قاجار، مزین به سنگ های گرانبها همچون الماس، زمرد و یاقوت، بخشی از عصای زرین شاهی از دوره هخامنشی مزین به سنگ لاجورد، جام های زرین هزاره اول پ.م، کیف پیرایش ناصرالدین شاه قاجار برند فرانسوی لویی ویتون و پیکره ارزشمند یک زن از «ژروم»، هنرمند معروف فرانسوی، مزین به گهرهای قیمتی و نیمه قیمتی اشاره کرد.

موزه پول

موزه پول ایران، نخستین موزه تخصصی و دائمی در زمینه سکه و اسکناس ایران است که به همت اداره کل سابق موزه‌های بنیاد مستضعفان در تاریخ هفدهم تیرماه سال ۱۳۷۶ش، در ساختمان دفینه تأسیس گشت. این موزه پس از یک دهه فعالیت علمی-فرهنگی در سال ۱۳۸۵ش، به مجتمع ارم سبز منتقل شد. با مرمت و آماده‌سازی ساختمان دفینه در اسفندماه سال ۱۳۹۹، موزه پول با محتوایی توسعه‌یافته به دفینه بازگشت.

این موزه با به نمایش گذاشتن مجموعه‌ای ارزشمند از سکه‌ها و اسکناس‌های ایرانی و آثار مرتبط با اقتصاد (شامل بیش از ۱۴۰۰ اثر)، تاریخ ضرب سکه و نشر اسکناس را در ایران مرور می‌کند.

موزه پول ایران از بخش‌های متنوعی همچون پول ابتدایی، سکه‌های هخامنشی، اشکانی، ساسانی، سکه‌های دوران اسلامی و اسکناس‌های رایج در ایران تشکیل شده است. از آثار شاخص نمایشی این موزه، می‌توان به نخستین سکه‌های ضرب شده در ایران در زمان هخامنشیان، کوچکترین

سکه با تاریخی کهن، اسکناس طلا، سکه نخستین شاه‌بانوی ایرانی و طرح اسکناس‌های قاجاری اشاره کرد.

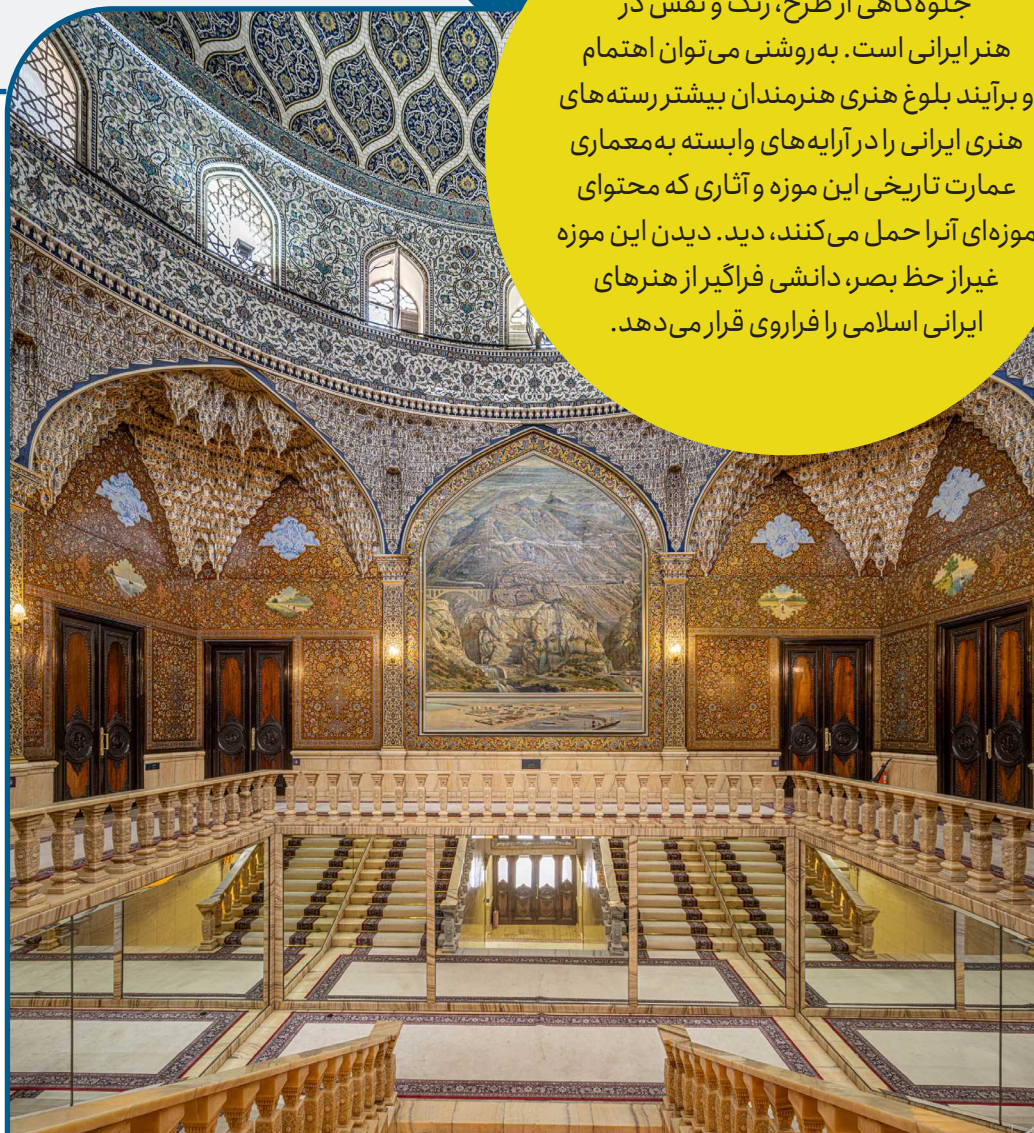
این موزه در طی سال‌های فعالیت خود علاوه بر نگهداری و نمایش آثار، در زمینه‌های مختلف علمی (برگزاری نشست‌های تخصصی، همکاری با پروژه‌های دانشجویی، بازدیدها و کارگروه‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌ها) فرهنگی-هنری (برگزاری و همکاری در اجرای نمایشگاه‌های هنری، ضبط مستندهای تخصصی) فعالیت داشته است.

موزه هنر ایران

اشاره

موزه هنر ایران،

جلوه‌گاهی از طرح، رنگ و نقش در هنر ایرانی است. به روشنی می‌توان اهتمام و برآیند بلوغ هنری هنرمندان بیشتر رسته‌های هنری ایرانی را در آرایه‌های وابسته به معماری عمارت تاریخی این موزه و آثاری که محتوای موزه‌ای آنرا حمل می‌کنند، دید. دیدن این موزه غیراز حظ بصر، دانشی فراگیر از هنرهای ایرانی اسلامی را فراروی قرار می‌دهد.

استفاده گسترده از سنگ مرمر سبز

مرغوب باعث شده که نام کاخ مرمر

بر آن اطلاق شود. گنبد با شکوه این

عمارت که قرینه‌ای از گنبد صفوی

«مسجد شیخ لطف‌الله» در

اصفهان به شمار می‌آید

داده شده است. در این طبقه سیر هنر ایران از هفت هزار سال پیش تا دوره قاجار را می‌توان مرور کرد.

تالار هنر کهن:

در نتیجه انقلاب نوسنگی در حدود ده هزار سال پیش و شروع کشاورزی و دامداری و آغاز روستانشینی انسان توانست به هنر و صنعت سفالگری دست یابد. در تالار هنر کهن آثار سفالی مربوط به هزاره پنجم تا هزاره نخست ق.م (سفال قرمز، سفال نخودی منقوش با نقوش هندسی، گیاهی و حیوانی و سفال سیاه-خاکستری) به نمایش در آمده است. علاوه بر آن پیکرک‌هایی از جنس گل پخته مربوط به دوره عیلام و مفرغ‌های تمدن لرستان نیز در معرض دید عموم قرار گرفته است. اشیاء این تالار علاوه بر اهمیت آن‌ها در مطالعات باستان‌شناسی از قدیمی‌ترین آثار یافته شده از فرهنگ و تمدن ایرانی هستند که نمایان‌گر اندیشه هنرمندان عصر خود است و از جهت نقشمایه، رنگ و حتی نحوه ساخت حائز اهمیت هستند.

تالار هنر باستان یک:

در این تالار گزیده‌ای از آثار هنری

بخش اداری به نهادهای انقلابی واگذار شد. در سال‌های پایانی دهه ۹۰ با دوراندیشی بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی در اختیار مؤسسه فرهنگی موزه‌ها قرار گرفت. مؤسسه نیز پس از مرمت تخصصی و بازپیرایی عمارت، در اسفندماه سال ۱۳۹۸ با اعطای کاربری موزه، این اثر را احیاء کرد. با راه‌اندازی «موزه هنر ایران»، تنها موزه تخصصی هنر ایرانی شکل گرفت. بخش‌های مختلف موزه با عنوان «تالار» نامگذاری شده‌اند: «تالار هنر کهن»، «تالار هنر باستان یک»، «تالار هنر باستان دو»، «تالار هنر ایرانی اسلامی»، «تالار نقش»، «تالار رنگ»، «تالار آینه»، «تالار ترنج»، «تالار خاتم»، «تالار کتابت»، «تالار صنعت»، «تالار نور» و «تالار نگارین» روایتی تصویری و درعین حال بسیار جذاب و شنیدنی از فرهنگ و هنر ایرانی را به هر بازدیدکننده‌ای عرضه می‌کنند. «موزه هنر ایران» تنها موزه با این عنوان در کشور است که با توجه به تنوع و کثرت آثار برای علاقمندان و هنردوستان ارزشمند و مفید است. این موزه با نمایش حدود ۴۰۰ شاهکار هنری این سرزمین در عمارت مرمر که خود نمادی از هنر و معماری ایران به شمار می‌رود، ترکیبی شایسته و شاخص را به وجود آورده است.

ساختمان، مشتمل بر دو طبقه با تالارهای متعدد است که در طبقه همکف چهار تالار و در طبقه بالا، نه تالار قابل بازدید است. مسیر بازدید در طبقه همکف شامل سرسرا (ورودی اصلی) و چهار تالار است. چیدمان آثار بر اساس قدمت و به هر تالار بر اساس آثار هنری هر دوره، نامی اختصاص

ساختمانی که این موزه در آن قرار دارد، کاخ موسوم به «مرمر» است که از جمله کاخ‌های پهلوی اول به شمار می‌رود. استفاده گسترده از سنگ مرمر سبز مرغوب باعث شده که نام کاخ مرمر بر آن اطلاق شود. گنبد با شکوه این عمارت که قرینه‌ای از گنبد صفوی «مسجد شیخ لطف‌الله» در اصفهان به شمار می‌آید، به همراه آرایه‌های کاشی‌های معرق زیبا، حجاری‌ها ماهرانه، گچبری‌های استادانه، نقاشی‌های موزون و گسترده روی گچ، خاتم‌کاری‌های پرکار و منحصر به این عمارت و آینه‌کاری‌های نغز از این اثر معماری نمونه‌ای ویژه ساخته‌اند. اهتمام معماران و تلاش هنرمندان اواخر دوره قاجاری و پهلوی اول در احیای هنرهای ملی ایران و تلفیق آنها با معماری و آرایه‌های وابسته به معماری غیر ایرانی، سیمایی بی‌نظیر به فضاهای درونی و هم بیرونی این عمارت بخشیده است. این سیما به سعی معماران ناموری چون «استاد حسین لرزاده»، «استاد حیدر سیاه»، «لئون تادوسیان»، «بوریس» و استاد «حاج اکبر کاچار» و هنرمندان چیره‌دستی چون «استاد حسین کاشی تراش اصفهانی»، «محمد حسین صنیع خاتم»، «حسین عبدالباقی کاشانی» و «استاد حسین طاهرزاده بهزاد» ترسیم شد. کاخ مرمر در ۳۰ خرداد ۱۳۵۷ با شماره ۱۶۰۶ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسید.

این کاخ که به عنوان سکونت‌گاه خاندان پهلوی و همچنین دفتر کار در فاصله سال‌های ۱۳۱۳ تا ۱۳۱۷ ش. ساخته شده بود، پس از انقلاب به منزله

دوره هخامنشی، اشکانی و ساسانی به نمایش درآمده است. آثار شاخصی چون ریتون‌های هخامنشی، ظرف سفالی چکمه‌ای شکل متعلق به دوره اشکانی، گردنبند‌های زیبا از جنس سنگ عقیق و شیشه، تندیس پادشاه ساسانی تراشیده شده از سنگ کوارتز که همگی بیانگر هنرمندی ایرانیان در ساخت و پرداخت آثار هنری با کیفیت و مواد گوناگون، ظرافت و زیبایی متداول در آن دوره است. اشیای این تالار درخشش و شکوفایی هنر ایران پیش از اسلام را نمایان می‌سازد.

📍 تالار هنر باستان دو:

این تالار، مکمل دو تالار پیشین در روند نمایش تاریخی- هنری ایران است که در آن آثاری از اواخر دوره ساسانی تا دو سده اول دوران اسلامی قرار دارد. با ورود اسلام شیوه هنرمندان در خلق آثار هنری و مشخصاً استفاده از نقوش تغییر یافت و تزئینات شکل تازه‌ای گرفت؛ سفالگری از جمله هنرهای بود که به دلیل محدودیت‌های شرعی دین مبین اسلام مبنی بر عدم استفاده از ظروف سیمین و زرین، رشد قابل توجهی یافت و هنرمندان در تزئین ظروف سفالی خلاقیت خود را نمایان ساختند. چنانچه نمود این تغییرات

نوع کاشی‌های استفاده شده در

گنبد عمارت مرمر از نوع هفت‌رنگ

و خشتی است که به نقل از استاد

لرزاده بیش از صد هزار کاشی در

ساخت آن استفاده شده است.

را در سفالینه‌هایی از مناطق گرگان، نیشابور و شوش می‌توان دید. هنرهای دیگر نیز در همین زمان، متناسب با فضای حاکم بر جامعه تغییر و ادامه حیات یافت. سکه‌های عرب ساسانی، از جمله آثار به نمایش درآمده در این تالار هستند که به خوبی مرحله گذار دو دوره را می‌توان در آن‌ها دید. سکه عرب ساسانی، به سکه‌هایی گفته می‌شود که در زمان ورود اسلام به ایران ضرب شده‌اند. طراحی و کتیبه‌های این سکه‌ها همچنان متأثر از عصر ساسانی است؛ تصویر حاکم بر آن دیده می‌شود و نام او به خط پهلوی نوشته و در بعضی موارد عباراتی به عربی به سکه اضافه شده و در سده‌های نخست اسلام مورد استفاده بوده‌اند.

📍 تالار هنر ایرانی اسلامی:

هنر ایران در زمینه‌های مختلف مانند سفالگری، کتاب‌آرایی، خوشنویسی در طول تاریخ شاهکارهای هنری بسیاری را به جهان عرضه داشته است. در تالار هنر ایرانی اسلامی گزیده‌ای از شاخص‌ترین آثار هنری ایران در سده‌های مختلف به نمایش گذاشته شده است. گلچینی از زیباترین آثار هنری که محصول ذوق و قریحه والای هنرمندان مسلمان ایرانی از سده سوم هجری تا دوره قاجار است؛ در مکتب کاری شده و قطعه خوشنویسی تیموری، سفالینه‌های منقوش نیشابور، کاشی‌های زرین‌فام ایلخانی، جنگ افزارها و سکه طلای یادبود صفوی و نقاشی‌های قاجاری زینت بخش آخرین تالار طبقه همکف است.

طبقه همکف با پلکانی از جنس سنگ مرمر که با نقوش گیاهی حجاری

شده به طبقه اول می‌رسد. بی‌شک باشکوه‌ترین بخش عمارت مرمر، سرسرای طبقه اول و فضای گنبد است که اقتباسی از گنبد مسجد شیخ لطف الله در اصفهان به شمار می‌آید. گنبد از نوع دو پوسته پیوسته میان‌تهی است.

نوع کاشی‌های استفاده شده در گنبد عمارت مرمر از نوع هفت‌رنگ و خشتی است که به نقل از استاد لرزاده بیش از صد هزار کاشی در ساخت آن استفاده شده است. ساخت این کاشی‌ها توسط ده نفر کاشی‌پز به سرپرستی استاد احمد خاک‌نگار مقدم و حاج محمود ارش‌نگار، پنج نفر نقاش و طراح به سرپرستی استاد طاهرزاده بهزاد انجام گرفته است. همه امور مربوط به ساخت گنبد، اجرا و نصب کاشی‌ها زیر نظر استاد حسین لرزاده بوده است. در گلوگاه گنبد مشبک‌های منقوش و خیره‌کننده‌ای نور را به فضای داخلی بنا پیوند می‌دهد.

دیوارهای سرسرا همگی با نقاشی‌هایی با مضامین طبیعت، اسلیمی‌ها و گل‌های پیچان و با تکنیک رنگ روغن به سرپرستی استاد حسین طاهرزاده بهزاد بر روی بوم اجرا و به دیوارها الصاق شده‌اند. دیوار شمالی و جنوبی سرسرا مزین به تابلوهایی از هنرمند آلمانی «آلبرت هونمان» با مضامینی از خطوط راه‌آهن و بندر امام خمینی و تابلوی دیگری از عمارت تخت جمشید، کاخ آپادانا و مقبره شاهان هخامنشی است.

در این طبقه ۹ تالار وجود دارد که همگی با درهای مکتب کاری شده و با تأثیرپذیری از هنر ساسانی شامل نقوش پادشاهان، گیاهی و حیوانات اسطوره‌ای اثر «استاد سیدعلی» و

«استاد نوروز» به سرسرا و فضای زیرگنبد بازمی‌شوند. نامگذاری تالارهای این طبقه براساس هنر شاخص هر تالار و یا معرفی و مرور یک هنر ایرانی است. تالار نقش: این تالار نخستین بخش در طبقه بالا است. تالاری که نمایش‌گر آثاری زیبا و جالب توجه از نقاشی دوره قاجار، با مضامین مجالس رزم، ضیافت و یا نقوش مربوط به تزیینات معماری است. در این تالار نگاره‌هایی با شمایل مرد فرنگی، نگاره‌ای با موضوع مجلس ملاقات شاه طهماسب و همایون شاه و تابلو نقاشی استاد محمد مدبر در کنار نگاره‌های بی‌نظیری از سده ۱۳ هجری با موضوع جنگ‌های ایرانیان به نمایش گذاشته شده است.

تالار رنگ:

تالار رنگ با کاربری سالن غذاخوری در گذشته، یکی از باشکوه‌ترین بخش‌های عمارت است. در این تالار، علاوه بر تزیینات معماری چشم‌نواز مانند گچ‌بری‌های سقف و تزیینات شومینه، تابلوهای دیواری در قطع بزرگ و متناسب با آن فضا، ترکیب با شکوه و بی‌نظیری را ایجاد کرده است. گچ‌بری‌های این تالار به دست توانای استادان برجسته چون حسن

رضایی انجام شده است. نگارگری‌های استاد طاهرزاده بهزاد و شاگردانش با روایت‌هایی از ادبیات کهن ایرانی مانند شیخ صنعان و دختر ترسا، بهرام گور در حال شکار در کنار تذهیب‌های چشم‌نواز، زینت‌بخش دیوارهای این تالار است.

تالار آینه:

نمونه بی‌بدیل هنر آینه‌کاری - که

پیشینه آن در ایران به دوره صفویه می‌رسد - را می‌توان در تالار آینه کاخ مرمر دید؛ ترکیب هنر خاتم‌کاری و آینه‌کاری در دریاچه‌های بخاری و آزارها و هنر گچ‌بری که هنرمند گچ‌بر باظرافت تمام آن را بر روی دیوارها و سقف اجرا کرده بر شکوه تالار افزوده است. طرح و رسم خاتم‌های این تالار اثر استاد حسین کاشی تراش اصفهانی است. مقرنس‌های آینه‌کاری شده توسط

طرح و رسم خاتم‌های تالار خاتم

اثر استاد حسین کاشی تراش

اصفهانی است.

استاد جعفر خان کاشانی طراحی و استاد حسین عبدالباقی کاشانی آن را اجرا کرده است. ارتفاع تالار ۷ متر و مساحت آن ۱۴۰ متر است که با فرش نفیس به همین ابعاد با زمینه کرم و حاشیه قرمز با نقش افشان، بافته شده در کارگاه عمواغلی مشهد، مفروش شده است. این فضای درخشان و پرتلاو بازتاب هنر هنرمندان چیره دست آینه کار، گچبر و خاتم کاری مانند شیخ حسین کیانفر، استاد کریم منیژه و استاد حسین چپ است. در زمان پهلوی از این تالار به منزله تالار تشریفات، محل شرفیابی و ملاقات های رسمی استفاده می شده است.

❑ تالار ترنج:

نمایش قالیچه های ابریشمین و بافته هایی از دوره صفوی و قاجار مانند ترمه، پته، سرمه و غیره موضوع نمایش این تالار است. بافته ها و هنر خلق

آن ها از جمله اصیل ترین هنر ایرانی است که نشان از ذوق و فرهنگ مردم ایران زمین دارد. طرح بافته ها شامل محرابی، لچک ترنج، درختی، ترنجی، قابی، افشان، تلفیقی و مخمرمات است. تنوع رنگ و بافت در آثار این تالار بر غنای موزه افزوده است. یکی از بهترین نمونه بافته ها در این تالار، قالیچه ای از دوره صفوی است که با طرح محرابی و گلدانی بر زمینه ای یکرنگ قرار دارد و حاشیه های ظریفی پیرامون آن دیده می شود. دقت و ظرافت را در بافت ترمه، سرمه و پته ایرانی می توان مشاهده کرد چنان که رنگ های طبیعی همراه با ذوق و هنر بافندگان در هم تنیده شده و اثری ماندگار و متفاوت را خلق نموده است.

❑ تالار خاتم:

اوج هنر خاتم کاری را می توان در موزه هنر ایران دید. در سال ۱۳۱۳ خورشیدی استاد محمد حسین صنیع خاتم، غلامحسین گلریز، محمد

ملک محمدی، علی بابویه، حاج صنیع خاتم و علی اکبر جوانمردی خاتم کاری نفیس ترین تالار کاخ مرمر را آغاز می کنند؛ پس از یک سال برادران صنیع خاتم از ادامه کار معاف می شوند و استاد حاج محمدخلیل گلریز خاتمی، سرپرستی خاتم کاران کاخ مرمر را تا پایان آن در خرداد سال ۱۳۱۶ به عهده می گیرد. این تالار با طول ۸ متر و عرض ۶ متر در ضلع شرقی طبقه اول واقع است. به منظور تنوع و دوری از یکنواختی، سقف و جوانب تالار به واحدهای شش ضلعی کوچک و بزرگ تقسیم و با خاتم آراسته شده است. استاد حسین کاشی تراش اصفهانی طراح ترکیب بندی گره ساز با مهارت زیادی ترکیب بندی این تالار را از سکون در آورده و استاد گلریز با الهام از طرح های دوران صفوی، اشکال هندسی و طرح های ترنج و شمسه هشت را ایجاد نموده است. تمامی سطوح تالار -از دستگیره درها و پنجره ها، دو گنجه بزرگ، میز، نیمکت، لوازم تحریر تا پوشش سقف و دیوار- با ترکیب انواع چوب در رنگ های طبیعی، فوفل (قهوه ای تیره)، عناب (قهوه ای روشن)، نارنج، شمشاد (زرد تیره)، چنار (سفید تا زرد روشن) و تنها رنگ مصنوعی (سبز) و هم چنین عاج و استخوان شتر تزئین شده است. این حجم از خاتم برای نخستین بار در این تالار انجام گرفته و آن را تبدیل به شاهکاری هنری در دوره معاصر کرده است.

❑ تالار کتابت:

این تالار معرف هنر خط و کتابت در میان هنرهای ایرانی است. ایرانیان از دیرباز تاکنون با نگارش و آداب

در این تالار ترکیب دلنشین هنر گچبری و آینه کاری فضای چشم نواز را به وجود آورده است.

حسین خطایی، حسین طاهرزاده بهزاد، حاج حسین مصورالملکی و محمود فرشچیان به نمایش درآمده است. در میان آثار این تالار نمونه‌های فاخری از هنر سوخت معرق را می‌توان مشاهده نمود. هنر سوخت از هنرهای سنتی است که از گذشته به یادگار مانده و تنوع زیادی در شیوه ساخت آن دیده می‌شود. انواع هنر سوخت عبارتست از سوخت برجسته، سوخت مطبق، سوخت معرق، معرق برجسته، معرق زری، معرق ملون، معرق هزاررنگ.

کلام آخر اینکه موزه هنر ایران نمایش‌گر گزیده‌ای از آثار ایرانی در رشته‌ها و شیوه‌های بسیاری است، تا از این طریق بیان‌گر هویت و غنای هنر و تمدن این مرز و بوم بر همگان باشد. هنری اصیل که برگرفته از اندیشه و نگرش مردمان این دیار است. به همین منظور نه تنها نمایش، بلکه آموزش و پژوهش نیز از جمله فعالیت‌های مهم موزه است که با هدف شناسایی و معرفی بهتر هنر و هنرمندان ایرانی شکل گرفته است. برپایی نمایشگاه‌های موقت، تعامل با موزه‌های داخلی و خارجی، برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با موزه و هنر، بهره‌گیری از فناوری روز و ارتقای سطح آگاهی مخاطبین در حوزه هنر ایران، بخشی از برنامه‌های این موزه در راستای اهداف فرهنگی آن است که با بهره‌مندی از کارشناسان مربوطه تحقق می‌یابد.

هفت‌رنگ از میرزا آقا امامی، درهای چوبی، تخته‌های منقوش زیر سقف، طاقچه‌های منقوش و سایر اجزای معماری مورد استفاده در محیط زندگی، با تزیینات، نقوش و یا شیوه‌های ساخت و پرداخت منحصر به فرد.

تالار نور:

در این تالار ترکیب دلنشین هنر گچبری و آینه کاری فضایی چشم‌نواز را به وجود آورده است. علاوه بر اجرای هنرمندان هنر گچبری و آینه کاری در سقف و گیلویی‌ها بر روی دیوارها و شومینه‌ها نیز شاهد به کارگیری این هنرها هستیم؛ نقوش گچبری به صورت گلدان و ریشه‌های گل و گیاه در قاب‌های آینه کاری شده از جمله نقوش اجرا شده در این تالار است. این فضای زیبا اثر اساتید هنرمندی چون استاد حسن رضایی و محمد گرایش‌نژاد، حسین رضایی، غلامعلی مسگر و علی جواهری است. این تالار به واسطه نمایش ابزار مرتبط با نور و روشنائی که با هنرمندانه‌ترین شکل تزئین شده‌اند و همچنین نمایندگانی از انوار آسمانی مانند پرده متبرک کعبه، شمایل اهل بیت (ع) و قرآن خطی نفیس اثر استاد احمد نیریزی، تالار نور نامیده شده است.

تالار نگارین:

آخرین تالار در طبقه بالا به آثار هنرمندان نگارگر اختصاص دارد. این تالار نماینده هنر ایران، به ویژه نگارگری یکصد سال اخیر است. آثاری از نقاشی‌های اواخر دوره قاجار، از هنرمندانی چون میرزا آقا امامی،

زیبانویسی پیوندی دیرینه داشته‌اند. از سده‌های میانه اسلامی، خوشنویسی نه فقط به جهت نگارش متون رسمی و یا تزیین بنا، بلکه به عنوان هنری مستقل، در کتاب‌آرایی مورد استفاده بوده است. پیش از این که صنعت چاپ، خوشنویسان و نگارگران در کنار یکدیگر نسخ خطی را کتابت می‌نمودند و آثار منحصر بفردی را به وجود می‌آوردند. علاوه بر این ابزارهای مورد نیاز برای خوشنویسان همچون قلمدان‌ها نیز از نظر هنرمندان پنهان مانده و بر آن نیز پیرایه‌هایی افزودند که نمونه‌های زیبایی از آن در این تالار موجود است. در تالار کتابت، آثار یگانه‌ای از بزرگان این هنر از سده دهم هجری تا عصر حاضر در کنار آثار لاک و خوش‌نقش و نگاری همچون جلد قرآن، قلمدان و ابزارهای نگارش از دوره قاجار، قابل ملاحظه است.

تالار صنعت:

از گذشته هنرمندان با بهره‌گیری از ابزارهای مختلف و مواد اولیه بومی، دست به ساخت و تولید زده‌اند و از هنر جهت تلطیف و زیباسازی وسایل کاربردی بهره بردند. میل به نمایش زیبایی و شکوه نیز دلیلی بر این است که سازندگان، دست‌ساخته‌های خود را به بهترین شکل بیآفرینند. صنعت‌گران ایرانی نیز نقش مؤثری در پیشرفت صنایع هنری و مزین ساختن محیط پیرامون خود با آن صنایع (هنرها) داشته‌اند. در این تالار آثار هنری برجسته‌ای در این خصوص با تمرکز بر دوره قاجار به نمایش گذاشته شده است، از جمله کاشی برجسته، کاشی

موزه زمان

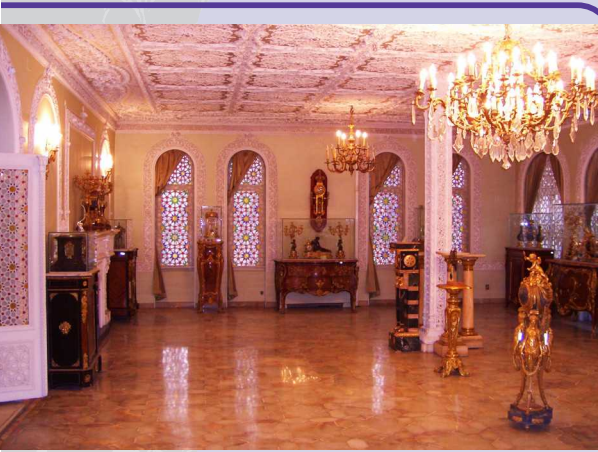
دو موزه در یک عمارت را می‌توان در کالبد موزه زمان به تماشا نشست؛ یکی تاریخ معماری و آرایه‌های وابسته به آن و دیگری زمان‌سنج‌های تاریخی و هنری فاخر. اولی را ساختمان زیبا و منحصربه‌فرد موزه تضمین می‌کند و دومی را محتوای موزه‌ای که با نام «زمان» در دواشکوب همان ساختمان راه‌اندازی شده است.

توصیف عمارت

عمارت موزه زمان همانند موزه نور و روشنائی، بنایی قدیمی و دارای دو طبقه با ۷۰۰ مترمربع زیر بنا در محوطه‌ای به مساحت حدود ۵۰۰۰ مترمربع است. علی‌رغم اینکه که دوره نخست شکل‌گیری این عمارت به اواسط دوره قاجار بازمی‌گردد، عمدتاً وضع موجود آن به دوره پهلوی تعلق دارد. الگوی ساخت آن درونگراست با این تفاوت که ضرورت بهره‌گیری از چشم‌انداز جنوبش که فضای سبزی‌مفرح است باعث شده که با بازشوهای متعدد نظرها قابل توجهی برای آن تأمین شود. بهره‌گیری آگاهانه سازندگان از ساختار زمین‌ریخت‌شناسی دشت‌های پایکوهی که به‌خوبی در طراحی این کوشک نیز رعایت شده، وسعت دید عمارت را

احاطه‌اش به فن ساختمان شهره بود، اسکلت چوبین را با سازه‌ای آهنی جایگزین کرد. غیر از آن، ساختارهای درونی و پلان داخلی نیز با توجه به نیازهای فضایی در هنگام بازسازی، دچار تغییرات اساسی شدند. مهمترین تغییر این دوره، الحاق اشکوب دوم عمارت بود. مهندس ابتکار با به‌کار گماردن معماران و کاشی‌کاران بنامی چون استاد کاشی و حاج رمضان عباسیان و آینه‌کاران و گچ‌بران چیره‌دستی چون استاد حاج عبدالکریم نوید تهرانی، فرهاد یحیی‌پور، حاج علی شیخی، حاج حسن تهرانی، حاج ماشاءالله قزوینی و تعدادی دیگر از هنرمندان نام‌آور، برآیند کار این پروژه را به یکی از زیباترین عمارات موجود در تهران رسانید. تلاش پیوسته این هنرمندان در کمی بیش از یک دهه

به چشم‌انداز بهتر فراهم کرده است. این موضوع در اشکوب بالا به‌صورتی ویژه و فراگیر در دسترس قرار می‌گیرد. بنای نخستین و باغش که از جمله اراضی بیلاق زعفرانی قاجاری به‌شمار می‌آید، بدو در تملک دوستعلی‌خان معیرالممالک، داماد ناصرالدین شاه قاجار و از رجال سرشناس آن زمان، قرار داشت. در دوره پهلوی اول و اوایل پهلوی دوم طی چند مرحله تفکیک شد تا اینکه بخش موجود و مورد نظر از باغ کهن، در سال ۱۳۴۲ ش. توسط یکی از تجار فرش خریداری شد. وی برآن شد، ساختمان خشتی و گلین قاجاری که سازه‌ای چوبین نیز داشت را به‌طور کلی و اصولی مرمت، استحکام‌بخشی و بازسازی نماید. با کمک و مشاوره مهندس ابتکار که در آن زمان

به‌ویژه «تنگ‌بری»‌های زیبایش باعث شده که این فضا به «اتاق اصفهان» معروف شود. در ساختار معماری و آرایه‌های این اتاق می‌توان سیما و قرینه‌ای از تالارهای «شاه‌نشین» معماری مسکونی ایرانی که «شگم‌دَریده»/ «پسگم‌دَریده» نیز نام گرفته‌اند، را در مقیاسی کوچک دید. الگوبرداری آرایه‌ها از کاخ معروف «عالی‌قاپو» اصفهان و هم «نمادهای آفرینش» جلوه‌ای منحصر به فرد به این فضا بخشیده‌اند.

در طبقه دوم این موزه ساعات مچی و جیبی سفارشی زیبایی به نمایش گذاشته شده است. ساعت شخصیت‌های مشهور و رجال سرشناس نیز در یکی از اتاق‌های این اشکوب نمایش داده شده‌اند؛ ساعت آفتابی ناصرالدین‌شاه و پرفسور محمود حسابی از آن جمله است. در همین اشکوب آثاری از هنرمند نامی معاصر، هوشنگ فروتن، با اجزاء یا مفهوم ساعت و زمان به معرض نمایش درآمده است. یکی از مهمترین بخش‌های این اشکوب، «رواق فرازمان» نام دارد؛ در این رواق ساعات تعدادی از فرماندهان نامور دفاع مقدس همچون شهید باکری و شهید زین‌الدین و شماری از ساعات شهدای گمنام در معرض بازدید قرار گرفته است.

مرور کرد. شمار کم‌نظیری از ساعت‌ها و زمان‌سنج‌های ایرانی و غیر ایرانی (فرانسوی، سوئیسی، انگلیسی، ژاپنی و آلمانی) با تنوعی قابل توجه در مواد و متریال و هم تزئین، از داشته‌های این موزه، مجموعه‌ای دیدنی ساخته است. وجود ساعت‌های آفتابی، آبی، شنی و سوختی، لذت گردش در حیاط و فضای سبز این موزه را دوچندان کرده است.

بخش نخست موزه، بازدیدکنندگان را به دیدن زمان‌سنج‌های گوناگون و متعلق به دوره‌های تاریخی مختلف دعوت می‌کند. ساعت‌های ابتدایی، ساعت‌های مکانیکی وزنه‌ای و کوکی و ساعت‌های قابل حمل (جیبی و مچی) شمار عمومی آثار این بخش هستند. با قدری تخیل و تجسم در ابزارهای گاه‌شماری این موزه، می‌توان سفری متفاوت و باشکوه را در تاریخ تجربه کرد.

در طبقه همکف و به‌طور مشخص تالار بزرگ آن، ساعت‌های تاریخی اروپایی متعلق به سده‌های هفدهم تا بیستم میلادی را می‌توان دید. وجه هنری-آرایشی این ساعت‌ها به همراه شیوه‌های عملکردی آنها، نگاه هر بیننده‌ای را به خود جلب می‌کند. روایت‌های تاریخی که آرایه‌های این ساعت‌ها به دست می‌دهد، وجه تاریخی و روایی این آثار را دوچندان کرده است. به‌طور ویژه می‌توان برآیند کم‌مانندی از ترکیب هنر و صنعت را در ساختار و آرایش این ساعت‌ها به‌نظاره نشست. وجود «ساعت قورخانه ناصری» در این تالار، کانون توجه ویژه‌ای برای این موزه فراهم کرده است.

در همین طبقه، فضای ویژه‌ای که جلوه‌گاه کم‌مانندی از آرایه‌های معماری عرضه می‌کند، قرار دارد. تزئینات پرکار

(۱۳ سال از ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۶)، نمایشگاهی از انواع آرایه‌های وابسته به معماری ایرانی را فراروی نهاد؛ گچ‌بری‌های نغز ایرانی و فرنگی، گره‌چینی‌های اصیل ایرانی، منبت‌کاری‌های زیبا، آجر و کاشیکاری‌های موزون، حجاری‌های باشکوه و آینه‌کاری‌های پرتلاو و منحصر به این عمارت، نگاه هر نظاره‌گری را مجذوب خود می‌کند. شکوه تلاش آن هنرمندان را به‌روشنی می‌توان در گچ‌بری موزون طرح فرش تالار اصلی طبقه همکف به‌نظاره نشست. از این‌روی غیر از محتوای ثانویه اثر که همان موزه زمان است، کالبد این کوشک در برون و درون خود موزه‌ای از انواع آرایه‌های معماری است.

موزه زمان

بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۸ شمسی و در جهت نیل به رسالت‌های فرهنگی- اجتماعی خود، بر آن شد که این عمارت را احیاء نماید؛ از این‌روی «اداره کل موزه‌های بنیاد» که چهار سال پیش از آن شکل گرفته بود، پس از مرمت و ساماندهی عمارت، با تأسیس «موزه زمان» ساختمان را احیاء و در معرض بازدید عموم قرار داد. پس از آن، با تهیه پرونده در تاریخ دوم بهمن‌ماه ۱۳۸۲ شمسی این اثر را با شماره ۱۵۸۶۸ در فهرست آثار ملی به ثبت رسانید.

موزه زمان یا «موزه تماشاگاه زمان» که با نام «موزه ساعت» نیز شناخته می‌شود، از جاذبه‌های متفاوت تهران به شمار می‌رود؛ چرا که آثار ویژه و منحصر به فردی با موضوع زمان در آن به نمایش درآمده است. در این ساختمان فیروزه‌ای‌رنگ به آسانی می‌توان سیر تاریخی سنجش زمان را

موزه نور و روشنایی

اشاره

موزه‌ای شگفت‌انگیز در کوشکی زیبا. در این موزه، موضوع نور و روشنایی در فرهنگ ایرانی با نمایش اشیاء و نورافزاهای باستانی، هنری و تاریخی به‌نمایش گذاشته شده است. نورافزاهای تاریخی در ترکیب با آرایه‌های معماری نگز ایرانی- اروپایی کوشک آینه و روشنایی ترکیب و جلوه‌ای منحصر به خود فراروی نهاده‌اند.

این اثر که هم‌اینک محمل موزه «نور و روشنائی» است در جنوب شرقی شهر یزد و در مجاورت خیابان آیت‌الله کاشانی قرار گرفته. الگوی ساخت عمارت ترکیبی است از فضاسازی معمول در معماری کهن ایرانی و برخی از عناصر فضایی معماری کهن غربی. این عمارت اگرچه به‌منزله کوشک یک باغ ساخته شده، ولی ساختار معماریش درونگراست. با این‌حال براساس شیوه‌های کهن ساخت مناظر ایرانی که همیشه با جداول آب و حوض و سرحوض تلفیق می‌شوند، پاسخی مناسب و فوری به اقلیم گرم و خشک حاشیه کویر است. کالبد کوشک دو بخش «اندرونی» و «بیرونی» دارد و به‌وسیله دهلز بلندی ازهم جدا شده‌اند. این شیوه‌ای است که در معماری ایرانی در رعایت اصل محرمیت، معمول بوده است. هر بخش در میانسرا، ورودی مستقل دارد؛ در عین حال رابط‌هایی چون دهلز میانی و جنوبی، به فضاهای هر دو قسمت دسترسی می‌دهند. بخش بیرونی، در نیمه شرقی قرار گرفته و ورودی‌اش نیز در همان جبهه است. ورودی به‌واسطه یک «هشتی» که در این عمارت به‌منزله رختکن استفاده می‌شده، به حوضخانه و دیگر فضاها وصل می‌شود. ترکیب و تقسیم فضایی این بخش، از شیوه کهن معماری در تقسیم شکل هندسی مربع به ۴ بخش، تبعیت می‌کند. عنصر مهم و فضایی این قسمت، حوضخانه‌ای زیباست؛ این فضا با حوضی در میان، چهار صُفه در پیرامون و گنبدخانه‌ای

بزرگ، کانون بخش بیرونی به‌شمار می‌آید. ترکیب فضایی آن، طرحی از چهار صُفه دارد که عموم پایاب‌ها در معماری کهن یزد نیز بر آن بوده‌اند. یکی از عناصر ارتباطی عمارت در جبهه‌های شمالی و غربی، رواقی برگرفته از معماری کهن یونانی است. ورودی بخش اندرون که نیمه غربی کالبد را شکل داده، در چهار تاق میانی رواق شمالی قرار دارد. برخلاف بخش بیرونی، ورودی بدون فضای رابط هشتی، مستقیماً به دهلزی گشوده می‌شود که درگاه تمامی عناصر فضایی اندرون به آن باز می‌شوند. کانون اندرون، یک پنج‌دری زیباست؛ دو گوشواره در سمت‌های شمال و جنوب دارد. تنها نظرگاه مهم و مستقیم به باغ و آبگیر عمارت، همین پنج‌دری است. بخش خدماتی و تأسیساتی در جنوب شرق کالبد کوشک قرار دارند؛ شامل آشپزخانه‌ای در میان و آبریزگاه و حمام در دو سمت است و از طریق دهلزی از بخش بیرونی جدا شده است. علی‌رغم ساختار درونگرایی عمارت، در تمامی جبهه‌ها، بازشوهای متعددی به باغ و فضای سبز گشوده می‌شود تا هم‌زمان چشم‌انداز آن نیز مورد استفاده قرار گیرد.

آرایه‌ها

آرایه‌های این عمارت از رسمی پیروی می‌کنند که در اواخر دوره قاجاری و پهلوی اول معمول بود؛ بنابراین ترکیبی است شگفت‌انگیز از هنر ایرانی و غیرایرانی. استفاده از چف‌لیل، توجه

عنصر مهم و فضایی این قسمت،

حوضخانه‌ای زیباست؛ این فضا با

حوضی در میان، چهار صُفه در پیرامون

و گنبدخانه‌ای بزرگ، کانون بخش

بیرونی به‌شمار می‌آید.

آشکارا اروپایی است، جایگزین شده. ساختار بیرونی هورنو (کلافرنگی)، بازگشتی شکوهمند به معماری ایرانی دارد؛ آینه‌کاری‌های نغز شمسۀ پوشش و تاق‌نماهای اُرسی‌پوش، این رجعت را به جشن نشسته‌اند. شمسهای که در گنبدخانه حذف شده بود، با ورود نور از شیشه‌های رنگی اُرسی‌ها و شکست آن توسط آینه‌ها، احیاء شده است. این شکست نور، روشنایی گنبدخانه را در روز، وجهی قدسی می‌بخشد و انعکاس آنها در حوض، بازی نور و رنگ را جلوه‌ای ویژه می‌دهد.

❑ موزه نور و روشنایی

این موزه در کوشک معروف به قصر آینه با قدمتی بالغ بر هفتاد سال دایر شده است. این عمارت که در خیابان آیت‌الله کاشانی یزد واقع شده، در سال ۱۳۷۸ ش به شماره ۲۴۰۰ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. آسیب‌دیدگی عمارت یاده شده در اثر گذر زمان، گروه موزه‌های دفینه (مؤسسۀ فرهنگی موزه‌های بنیاد) را بر آن داشت که به مرمت و بازطراحی محتوای آن اقدام نماید. این بنا در تاریخ ۲۸ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱ ش برای نمایش بیش از ۲۵۰ شیء و اثر تاریخی و فرهنگی موجود در خزانه‌های بنیاد، با محوریت جنبه‌های نمادین، بصری، کاربردی و معنوی نور تحت عنوان «پردیس فرهنگی موزه‌ای نور و روشنایی یزد» افتتاح گردید. موزه‌ای که راوی هزاران سال حضور نور و نورافزا در اندیشه، فکر، فلسفه و یا زندگی روزمرۀ بشر است. فضاهای نمایشی موزه دربرگیرندۀ چندین بخش با

عنوان‌های «رواق عتیق»، «خمسه»، «افرنک»، «نور»، «مشکات»، «مخمل»، «منظر»، «آینه» و «آبگون» است.

رواق عتیق مکانی برای نمایش جلوه‌های بصری و کاربردی نور و روشنایی در قالب اشیاء باستانی‌ست. این اشیاء که به ادوار پیش از تاریخ و دوران تاریخی تا سده‌های میانی دوران اسلامی مناطق مختلف ایران تعلق دارند شامل ظروف، پیه‌سوزها و فانوس‌های سفالی، آینه‌های برنزی و سکه‌های تاریخی هستند.

در رواق خمسه که با پنج‌دری چشم‌نواز و چشم‌انداز زیبایش رو به منظرۀ باغ گشوده می‌شود، سیر تکاملی اشیاء نورافزا در دوران اسلامی، شامل ظروف و تزئینات وابسته به معماری با نقش خورشید، آرایه و مدالیون‌هایی با طرح خورشید در معرض نمایش قرار گرفته است.

رواق افرنک به‌طور عمده نمایشگر جلوه‌های هنری اروپا در قالب آینه‌ها، شمعدان‌ها، جعبه‌های طلا و اشیاء فاخر دیگر است. انفیه‌دان‌ها و جعبه‌های زرین میناکاری اروپایی مواد آرایشی در زمرۀ زیباترین و ارزشمندترین اشیاء این فضا محسوب می‌شوند.

رواق نور به لحاظ ماهیت، متفاوت از رواق‌های پیشین است. در این فضا جلوه‌های معنوی نور به نمایش درآمده و صحبت از نور فنا ناپذیری‌ست که انسان را به کمال می‌رساند. این نور چیزی نیست جز نور هدایت الهی. بر این اساس اشیاء به‌نمایش درآمده شامل قطعاتی از پردۀ خانۀ خدا، آینه‌ی مزین به نام الله و پنج تن آل عبا (ع)، تابلو نقاشی با موضوع حادثۀ کربلا

و با محوریت سقای کربلا، حضرت عباس (ع)، نشان‌های ذوالفقار با نقش حضرت علی (ع)، قطعات سنگ عتیق با نام‌های مذهبی و آیات قرآنی و قرآن کوچک با قاب نقره هستند.

پس از گذر از فضای اندرونی کوشک، رواق مشکات قرار دارد که تزئینات منحصر به فرد آینه‌کاری در پایۀ گنبد و مقرنس آینه‌کاری در طاقچه‌های آن خودنمایی می‌کند. وجود آینه‌ها، سنبل‌دان‌ها، چراغ‌های نفتی، لاسترها و لوستر باکارا در این فضا، بیننده را با بخشی از اشیاء اشرافی سدۀ نوزدهم میلادی اروپا آشنا و به سمت مطالعۀ تاریخ این دوره سوق می‌دهد.

رواق مخمل در بخش میانی کوشک قرار دارد. به‌طور عمده برای تزئین روی دیوارها و سقف این فضا از پارچه‌های مخمل سبز استفاده شده است. در این رواق یک جفت شمعدان نقره پنج شعله مربوط به سدۀ بیستم میلادی در دو طرف یک آینه‌ی کنسولی فاخر از سدۀ نوزدهم قرار گرفته‌اند. مجسمه‌های برنزی الهۀ روشنایی در اساطیر یونان باستان هم در این رواق جانمایی شده است. با عبور از فضای مخمل، پیوند چشم‌نوازی از نور و معماری ایرانی را شاهد هستیم که به دلیل نمایش نورگیرهای زیبای دورۀ قاجار به عنوان بخشی از منظر فضاهای معماری ایرانی، به رواق منظر معروف شده است. دو اُرسی که از جمله شاهکارهای هنری ایران در معماری دورۀ قاجار هستند با گره‌چینی، شیشه‌رنگی و آینه‌کاری مشتمل بر طرح‌های گیاهی، هندسی و شمسۀ جلوه‌ی بسیار زیبایی را به این بخش از موزه داده‌اند.

در فضای آنگون راتشکیل می‌دهند. این مرکز با هدف ارائه خدمات فرهنگی، برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی پذیرای علاقه‌مندان به تاریخ فرهنگ و هنر خواهد بود.

رواق مخمل در بخش میانی

کوشک قرار دارد. به‌طور عمده

برای تزیین روی دیوارها و سقف

این فضا از پارچه‌های مخمل سبز

استفاده شده است.

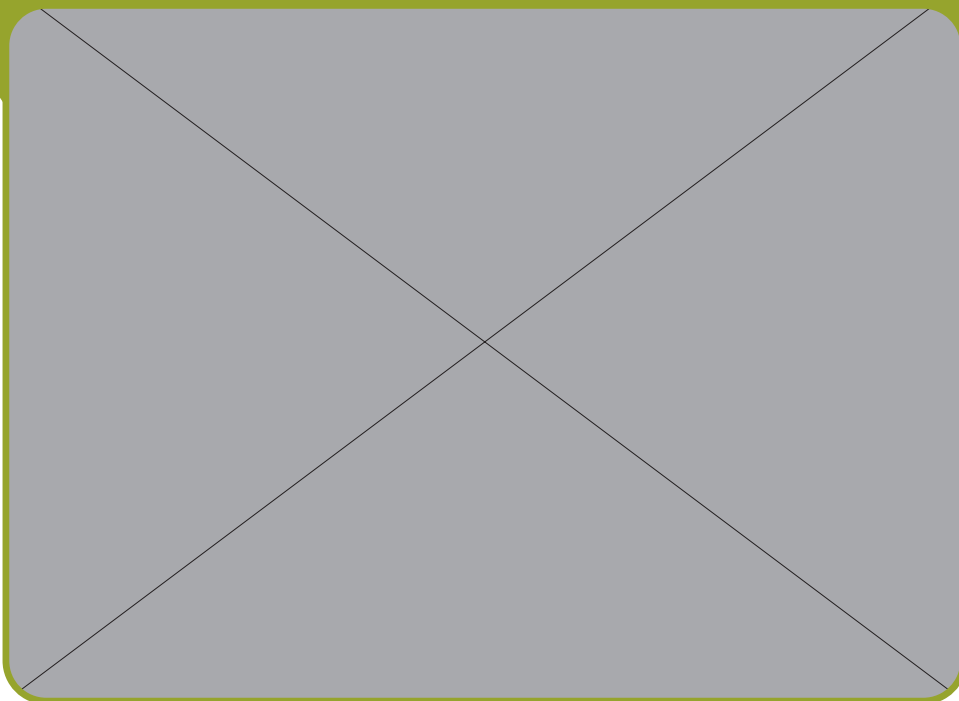
حوض‌خانه گنبدی‌ست که رأس آن با یک کلاه‌فرنگی پوشش داده شده است. در مرکز این فضا حوضی با دیواره‌های کوتاه از جنس سنگ مرمر و کف متشکل از کاشی معرق زیبا قرار دارد. یک لوستر بزرگ چهل و هشت شاخه مربوط به سده نوزدهم میلادی کارگاه باکارا از زیر کلاه‌فرنگی به سمت حوض آویزان شده است. دو جار یا شمعدان‌های پایه‌دار چندشاخه بزرگ و تعدادی جار کوچک و چراغ لاله که همگی از تولیدات فرانسه در سده نوزدهم و بیستم میلادی هستند سایر اشیاء به نمایش درآمده

تالار بعدی نیز به دلیل نمایش آینه‌های متنوع به رواق آینه مشهور شده است. اشیاء به نمایش درآمده در این فضا عمدتاً آینه و قاب آینه‌هایی زینت داده شده با نقاشی زیرلاکی، مربوط به اواخر دوره زند و قاجارند. مضمون عمده نقوش زیرلاکی شامل صحنه‌های بزم، داستان‌های هزار و یک شب، شمایل حضرت مریم (ع) و میلاد مسیح (ع) و صحنه شکار می‌شود. حوض‌خانه یا فضای اصلی تشریفات عمارت با نام رواق آنگون دربرگیرنده تزیینات گچبری و آینه‌کاری‌های چشم‌نواز است. سقف

مرکز فرهنگی موزه‌ای خودروه‌های تاریخی ایران

اشاره

تاریخچه حمل و نقل را در این موزه می‌توان به نظاره نشست. کالسکه‌های سلطنتی، ساخت معتبرترین کمپانی کالسکه‌سازی اروپا و خودروهای لوکس و اشرافی و نمونه‌های مهم از خودروهای تک‌نسخه‌ای در این مرکز فرهنگی موزه‌ای به نمایش گذاشته شده‌اند.

مرکز فرهنگی موزه‌ای خودروه‌های تاریخی ایران در راستای اجرای رسالت فرهنگی و اجتماعی بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی ایران فعالیت خود را از سال ۱۳۸۲ ه.ش با نام «تماشاگاه خودرو» آغاز کرد. این مجموعه به

جهت اجرای برنامه‌های توسعه موزه‌ها در بنیاد حسب منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ ه.ش بازسازی شد و در نهایت در آبان‌ماه سال ۱۴۰۰ ه.ش با محتوایی توسعه‌یافته و این بار با عنوان «مرکز فرهنگی موزه‌ای خودروه‌های تاریخی ایران» فعالیت خود را مجدداً آغاز کرد. موزه خودروه‌های تاریخی با معماری مدرن خود، شامل چهار تالار نمایشی با عناوین «تالار خودروه‌های آنتیک»،

«کلاسیک»، «تشریفاتی» و «اسپرت» است. این خودروها هر کدام بخشی از تاریخ معاصر ایران را روایت می‌کنند. قدیمی‌ترین خودروی موجود در ایران که همان مرکب احمدشاه قاجار (۱۵۲ سال پیش) است، در این موزه قرار دارد. احمدشاه در طی کش و قوس‌های قرارداد ۱۹۱۹ از انگلستان و کارخانه «رولز-رویس» بازدید می‌کند و همین بازدید موجب علاقمندی او به خودروهای این کمپانی و در نهایت خرید «رولز-رویس سیلورگوست» می‌شود. خودروی «پیرس آرو» از دیگر خودروهای تاریخی مجموعه است که با سفارش دربار پهلوی به صورت آب‌طلاکاری شده به قیمت ۳۰ هزار دلار در سال‌های ۱۳۱۰-۱۳۱۱ شمسی خریداری شد. خودروهای «پنترلیزر»، «کرایسلر K۳۰۰» و «MPV» از جمله خودروهایی هستند که به صورت تک اثر، تنها یک دستگاه از آن تولید شده است و در این موزه به نمایش گذاشته شده‌اند. از دیگر خودروهای ویژه و مهم موزه می‌توان به «مرسدس-بنز K۵۰۰» اشاره کرد که تنها یک نسخه از آن در جهان باقی‌مانده است. خودروی «رولز-رویس فانتوم IV»، به‌منزله تنها خودروی ضدگلوله موزه با وزن تقریبی ۴٫۵ تن و خودروی «لامبورگینی میورا S»، به‌منزله پرسرعت‌ترین خودروی مجموعه، با سرعت ۳۲۰ کیلومتر بر ساعت دیگر خودروهای شاخص موزه به‌شمار می‌آیند.

گذر موتورسیکلت نیز با نمایش ۵ دستگاه موتورسیکلت اسپرت و مسابقه‌ای، تولید شرکت‌های هوندا، بی‌ام‌دبلیو و هارلی دیویدسون، از دیگر بخش‌های

نمایشی این موزه به‌شمار می‌رود.

ایوان کالسکه

ساخته شده است. پس از ناصرالدین شاه، از این کالسکه در مراسم تاج‌گذاری دیگر شاهان دوره قاجار و پهلوی استفاده شده است. کالسکه تاجگذاری محمدرضا پهلوی نیز توسط همان شرکت با صرف هزینه‌های گزاف ساخته شد؛ شیشه‌های ضدگلوله، تزئینات چوبی اسلیمی از درخت زبان گنجشک و تودوزی زری‌بافی، مهمترین ویژگی‌های ساختاری و آرایشی این کالسکه به‌شمار می‌روند. گونه دیگر، نوعی درشکه با نام «تونگا» است که در کشورهای هند و پاکستان مورد استفاده قرار می‌گرفته است. آرایه‌های کنده‌کاری سوزنی بر روی سینی بخش جلویی این تونگا بسیار جلب توجه می‌کند؛ این اثر هدایی دولت پاکستان به ایران بوده است. در گالری ایوان کالسکه، تزیینات دکوری زیبا و گرانبهایی در هیأت درشکه و کالسکه از مواد و متریالی چون پرسلان، نقره و عاج نیز در معرض نمایش قرار گرفته است.

ایوان کالسکه در اسفند ۱۴۰۲ ه. ش. در مرکز فرهنگی موزه‌ای خودروهای تاریخی ایران راه‌اندازی شد. این ایوان به نمایش آثار پیش از ورود خودرو به ایران می‌پردازد؛ کالسکه‌های تشریفاتی ناصرالدین‌شاه قاجار و تاجگذاری محمدرضا پهلوی و سه عراده درشکه، در این فضا قرار دارد. در ایوان کالسکه تاریخچه حمل و نقل در ایران از دوره پیش از تاریخ، با نمایش ابزارهای کنترل اسب در دوره مفرغ تا دوره معاصر و به‌طور مشخص حضور درشکه و کالسکه در شهر، روایت شده است. کالسکه ناصرالدین‌شاه مهمترین اثر این بخش از موزه است؛ این اثر توسط کارگاه کالسکه‌سازی «واگن فابریک» از وین اتریش، که منحصراً کالسکه‌های سلطنتی و اشرافی تولید می‌کرد،

موزه ملی هنرهای اصفهان

اشاره

شمایی از تاریخ هنر اصفهان در این موزه در معرض نمایش قرار گرفته است. گذرهای شش گانه موزه راوی سعی بلیغ صنعتگران ماهر و تلاش بی نهایت هنرمندان چیره دست اصفهان به ویژه در دوران اسلامی است. آثار تاریخی شاخصی از رسته های هنری مکاتب اصفهان همچون فلزکاری، نگارگری، آثار لاک، خوشنویسی، بافندگی، میناکاری و خاتم کاری در گذرهای موزه ملی هنرهای اصفهان به نمایش درآمده است.

توصیف عمارت

خانه تاریخی دایره اسقفی اصفهان از نظر الگوی اقلیمی بر اساس نظام الگویی دوره اواخر قاجار و پهلوی اول به صورت کوشک در مرکز میانسرا قرار دارد. حیاط جنوبی بزرگ تر و فضای باز اصلی خانه را شکل داده است و حیاط شمالی فضایی کوچک مقیاس و خصوصی است. در حیاط شمالی در سال های اخیر فضای جدیدی ساخته شد و نظام معماری آن مدرن است. جهت گیری خانه، منطبق با نظام الگویی خانه های تاریخی اصفهان و شمال غربی به جنوب شرقی است. فضاهای باز، نیمه باز و بسته در آن رعایت شده و در دو جبهه شمالی

و جنوبی ایوان ستون دار دارد ولی سلسله مراتب دوره های قبل در این خانه تغییر کرده و فضای تقسیم اصلی آن در مرکز خانه و دارای پلکانی مجلل به طبقه بالا است. دیوارهای غیرباربر صندوقه چینی شده که وزن سقف ها با تویزه های تیزه دار و فرم چفد سه بخشی به دیوارهای باربر منتقل شده است. سقف ها تخت و تیرپوش است و هیچ طاقی در این خانه استفاده نشده است. مصالح استفاده شده در دیوارها همه خشت است و در محل پاکار تویزه های بزرگتر برای جلوگیری از رانش، خفت یا کش چوبی کار گذاشته اند و با زیرسری های چوبی پاکارها را به جرز کلاف کرده اند. نمای اصلی آجری است و با لچک های گره چینی کاشی آذین شده است. دو چاه در دو حیاط جنوبی و شمالی آب خانه را تأمین می کرده و در کنار چاه اصلی در حیاط جنوبی فضایی به مساحت ۱۲ متر به صورت L شکل و شبیه به گاوچاه قرار دارد. این خانه در تملک یکی از شخصیت های سیاسی و اجتماعی آن دوره قرار داشته و ساختمانی مجلل و متمول دارد و در نظام معماری درشت پیمون جای می گیرد. استفاده از نمادهای فرهنگی مسیحیت همچون صلیب در طرح های متنوع و تاج پاپ در تزئینات آن و نورگیرهایی شبیه به خورشیدی های کلیساها از جمله تأثیرات عوامل فرهنگی در ساختمان این خانه

هستند. الگوهای شکلی و تقسیمات هندسی با نظام هندسی خانه‌های دوره‌های قبل منطبق است و تقسیمات سه‌تایی و پنج‌تایی رایج دوره صفوی و قاجار در آن به زیبایی رعایت شده است. در پلان به دو بخش شرقی و غربی تقسیم شده و در هر بخش یک پنج‌دری در مرکز و سه‌دری‌هایی در اطراف دارد. این الگو که به بروار و میان‌وار نیز شناخته می‌شود الگوی شکلی رایج ساختمان‌های تاریخی درشت پیمون در اقلیم گرم و خشک است. مصالح استفاده‌شده در خانه‌های تاریخی اصفهان عموماً هماهنگ با اقلیم بوده و شامل خشت، آجر و چوب است.

موزه ملی هنری اصفهان

موزه ملی هنرهای اصفهان در بهمن‌ماه سال ۱۴۰۰ و بر اساس نیاز و ضرورتی که از سوی هنرمندان و اهالی فرهنگ و هنر این شهر احساس می‌شد، تأسیس گردید؛ در واقع راه‌اندازی آن را باید در راستای بخشی از مطالبه عمومی فرهیختگان شهر محسوب کرد. این موزه در عمارتی قاجاری - پهلوی و در خیابان عباس‌آباد، یکی از زیباترین محله‌های شهر و از یادگارهای شهرسازی دوره صفوی بنا شده و جلوه‌گاهی از هنرهای مردم اصفهان از هزاره‌های پیش از تاریخ تا عصر حاضر است؛ به گونه‌ای که بیش از ۳۷۰ اثر تاریخی را در معرض دید علاقمندان قرار می‌دهد. محوطه عمارت موزه که با نام «عمارت اسقفی» نیز شناخته می‌شود، بیش از ۴۰۰۰ متر فضا داشته و محل نمایش آثار در ساختمانی بسیار

زیبا و با فضایی ۱۰۰۰ متری پذیرای علاقمندان است.

این موزه دارای ۶ «گذر» است که هر یک از آنها به صورت موضوعی، بخشی از آثار هنری و مکاتب هنری اصفهان را معرفی می‌کنند:

در گذر اول که «گذر تاریخ» نامگذاری شده، آثاری چون تیغه‌های سنگی از دوره پارینه‌سنگی و نوسنگی متعلق به ۵۰ هزار سال قبل به نمایش درآمده است. زیورآلات، سفال‌ها، شیشه‌ها و سکه‌های تاریخی از دیگر آثار شاخص این گذر هستند.

گذر دوم با نام «گذر رزم»، آثار برجسته‌ای هم‌چون شمشیرهای شاه عباس اول صفوی که ساخت دست استادان اصفهانی هستند، گرزها، تبرزین‌ها و نخستین تفنگ‌های ساخت اصفهان را در معرض دید عموم قرار داده است. در «گذر مشق و نقش» یعنی گذر سوم موزه، نقاشی‌های لاک‌ی قاجاری و مجموعه نفیسی از قلمدان‌های ساخت اصفهان در کنار آثار خوش‌نویسی استادان نام‌آور این حوزه به چشم می‌خورد.

گذر بعدی «گذر رسام» است و در آن آثار هنرمندان معاصر اصفهان هم‌چون میرزا آقا امامی، حاج مصورالملکی و حسین خطایی به نمایش گذاشته شده است.

در «گذر تار و پود»، نمونه‌های نفیسی از هنر چیت‌سازی، فرش‌بافی و لباس‌های تاریخی دوره قاجاری جلب توجه می‌کند.

نهایتاً در «گذر چهارباغ» جلوه بی‌نظیری از آثار فلزکاری، میناکاری، خاتم‌کاری و هم‌چنین نقاشی‌های هنرمندان برجسته این عرصه در پیش

چشم قرار گرفته است.

در مجموع در این مرکز فرهنگی - موزه‌ای، آثاری از ۵۰ هزار سال پیش تا اواخر دوره پهلوی به نمایش گذاشته شده است؛ اما بیشترین آثار آن مربوط به دوران اسلامی است که علاوه بر دوره‌های سلجوقی و تیموری، غالباً مربوط به دوره‌های صفوی و قاجار است.

در واقع گونه‌گونی آثار موجود در این موزه علاوه بر این‌که می‌تواند به خوبی مخاطب عام را مورد توجه قرار دهد، قادر است بازدیدکنندگان خاص از جمله هنرمندان، مورخین و باستان‌شناسان، پژوهشگران حوزه‌های مختلف علوم انسانی و علوم اجتماعی و دیگر فرهیختگان را مخاطب ویژه خود قرار دهد.

هنرمندان و مشاهیری که آثار آنها در این موزه موجود است، شامل نام‌آورانی نظیر آقا سیدمحمد، آقا صادق نقاش‌باشی، حاج حسین مصورالملکی، حسین بن اسماعیل نقاش‌باشی اصفهانی، حسین خطائی، درویش‌عبدالمجید، سرکیس خاچاطوریان، سمبات، سیدگلستانه، محسن نعمت‌اللهی، محمود فرشچیان، میرزا آقا امامی، میرعماد حسنی، پرواند نه‌پطیان، یسائی شاجانپان و دیگران می‌شود که آثاری شامل نقاشی و نگارگری، پاپیه ماشه و نقاشی زیرلاکی، خوشنویسی، سفالگری، تجهیزات و تسلیحات نظامی، سکه‌های ضرب اصفهان، شیشه‌سازی، تجلید، سوخت معرق چرم، ارسی، ترمه، فلکار و چیت، سرمه‌دوزی، ملیله‌دوزی، قلمدان‌های هنری، کاشی (کاشی‌های زرین‌فام و هفت‌رنگ)، قلمزنی، میناکاری و خاتم‌سازی را به فرهنگ و هنر تقدیم داشته‌اند.

طرح‌های بنیادین

اشاره

طرح‌های بنیادین به طرح‌هایی اطلاق می‌شود که همچون پژوهش‌های بنیادی انجام‌شان بسیار ضروری است؛ این دسته از طرح‌ها در واقع اساس و بنیاد طرح‌های توسعه‌ای و کاربردی آتی به شمار می‌آیند. از رهگذر اینگونه طرح‌ها می‌توان به شناخت علمی و جامعی از داشته‌ها دست یافت. مدیریت داده‌ها آسانتر و تهیه هرنوع گزارش کیفی و کمی در کمترین زمان در دسترس خواهد بود. مستندسازی علمی داشته‌ها یکی از برجسته‌ترین طرح‌های بنیادین است که هم‌اینک با عنوان «طرح تبار» در گنجینه‌های مؤسسه در دست انجام است.

طرح تبار (تحقیق،

بررسی، اصالت سنجی و

رده‌بندی آثار خزانه‌ها)

مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد با هدف بهبود شیوه نگهداری آثار و اشیاء در خزانه‌ها و افزایش شفافیت و نظارت بر پایش گنجینه‌ها در طرحی جامع با نام «طرح تبار»، در چهار حوزه تحقیق، بررسی، اصالت‌سنجی و رده‌بندی آثار با تأکید بر توانمندی درون و برون‌سازمانی در حوزه‌های کارشناسی و مستندنگاری با چشم‌انداز ایجاد یک پایگاه داده اموال فرهنگی با قابلیت دسترسی همگانی قدم برداشته است.

مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد در سال ۱۳۷۴ ش/ ۱۹۹۵م با هدف گردآوری و نگهداری آثار موزه‌ای موجود در بنیاد آغاز به کار نمود. اهم فعالیت‌های این مؤسسه فرهنگی عبارت است از: نمایش و پژوهش، ساماندهی، مرمت، تهیه شناسنامه علمی برای آثار موزه‌ای، تفکیک و تجهیز آثار موزه‌ای.

طرح تبار ملهم از بیانات رهبر معظم

انقلاب و با تأکید ریاست محترم بنیاد مستضعفان مبنی بر ساماندهی خزانه‌ها و در راستای مأموریت، چشم‌انداز و رسالت مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد، در جهت احصاء و تعالی دانش تخصصی و عمومی، تأمین امنیت و اطلاعات، رده‌بندی و دسته‌بندی آثار بر اساس شاخص‌های استاندارد و علمی با بهره‌گیری از دانش و فناوری روز آمد در حوزه اشیاء محفوظ در خزانه‌ها طراحی شده است. این طرح در حوزه «تحقیق، بررسی، اصالت‌سنجی و رده‌بندی» آثار خزانه‌های مؤسسه فرهنگی موزه‌ها، در راستای اهداف و استراتژی‌های مؤسسه، به عنوان نهادی فرهنگی، با توجه به شرایط محیطی و اجتماعی کشور و جامعه جهانی، در راستای دسترسی ملی و بین‌المللی به آثار منطبق بر چشم‌اندازهای بلندمدت و کلان مؤسسه و بنیاد است.

بنا به اهمیت حفظ آثار و طبق بیانات رهبر معظم انقلاب، در ارتباط با نگهداری آثار، یکی از موارد مهم در این راستا ساماندهی اطلاعات اموال فرهنگی تاریخی خزانه‌های مؤسسه فرهنگی

۱. ساماندهی اطلاعاتی

در وهله نخست اطلاعات آثار موجود در خزانه‌ها به دو بخش عمومی و تخصصی تقسیم می‌شود. اطلاعات عمومی در قالب شناسنامه آثار و طی فرایندی کارشناسی تنظیم می‌گردد. ملاک‌های مورد توجه در شناسنامه عمومی میان تمام آثار مشترک و یکسان خواهد بود. در وهله دوم اطلاعات در شکل تخصصی بر اساس معیارهایی همچون جنس و نوع، طبقه‌بندی می‌شود. از اینرو شناسنامه‌های تهیه شده در سطوح مختلف اطلاعات دقیقی را از ساده‌ترین تا تخصصی‌ترین ویژگی‌ها از اثر ارائه می‌دهند. این بخش به

منظور تکمیل اطلاعات اموال فرهنگی تاریخی و هنری است که از طریق برخط کردن داده‌ها در نرم‌افزاری جامع فراهم خواهد شد تا علاوه بر کارشناسی علمی، طبقه‌بندی و رده‌بندی و دسترسی آثار تحقق پذیرد.

۲. ساماندهی کالبدی

ساماندهی کالبدی به منظور تأمین شرایط مناسب علمی در جهت نگهداری و حفظ اصولی آثار در خزانه‌ها انجام می‌شود. هدف از این ساماندهی افزایش ضریب ایمنی اثر در شرایط مختلف از جمله حفاظت در برابر آسیب‌های احتمالی محیطی و فیزیکی است. لازم به توضیح است دو مقوله نگاهداشت پیشگیرانه و صیانت از آثار به منظور انتقال به نسل آینده از مهمترین مقولات مورد نظر در این طرح به‌شمار می‌آیند.

اهداف اجرای طرح به شرح ذیل است:

- بهبود شیوه نگهداری آثار و اشیاء در خزانه‌ها

- اصالت‌سنجی عمومی و تخصصی و تهیه شناسنامه جامع کلیه اشیاء و آثار خزانه‌ها

- طبقه‌بندی آثار و شناسایی ظرفیت لازم برای ساخت خزانه متناسب با حجم و کیفیت هر طبقه

- افزایش شفافیت و تقویت نظارت بر پایش خزانه‌ها

- مستندسازی و امکان جستجو و بررسی سریع آثار خزانه برای جابجایی امن آثار موزه‌ها و خزانه‌ها

- ایجاد بانک اطلاعاتی جامع از آثار موجود در خزانه و موزه‌های مؤسسه
- هویت‌بخشی به آثار موجود در خزانه و موزه‌های مؤسسه

- ثبت علمی و اصولی آثار خزانه
- کنترل وضعیت آثار از جهت مستندنگاری، مرمت و نمایش
- سهولت دسترسی به تمامی اطلاعات آثار در سطوح مختلف
- مکانیزه کردن خزانه‌ها
- افزایش میزان امنیت و حفظ آثار در خزانه‌ها

- حفظ یکپارچگی اطلاعات آثار

طرح تبار در چهار حوزه تحقیق، بررسی، اصالت‌سنجی و رده‌بندی آثار با تأکید بر توانمندی درون و برون مؤسسه‌ای در حوزه‌های کارشناسی و مستندنگاری با چشم‌انداز ایجاد یک پایگاه داده اموال فرهنگی با قابلیت دسترسی همگانی در این مسیر قدم برداشته است و بر آن است تا کلیه آثار موجود در خزانه را به منظور بهره‌برداری‌های بعدی در یک دسته‌بندی صحیح و علمی قرار دهد. بر این مبنا فرآیند تبار به شرح زیر انجام می‌پذیرد:

- ۱. تحقیق؛ ایجاد شناسنامه کارشناسی فن‌شناسی و آسیب‌شناسی آثار ضمن مستندنگاری و ثبت وضعیت موجود اثر
- ۲. بررسی؛ بازخوانی کارشناسی‌های انجام شده پیشین، مستندنگاری و

دیجیتال‌سازی و احصاء اطلاعات آثار در قالب فایل‌های دیجیتال و دسترس‌پذیر

- ۳. اصالت‌سنجی؛ سنجش اصالت اموال فرهنگی موجود در خزانه‌ها به واسطه مطالعه و کارشناسی مستقیم اثر و در صورت لزوم روش‌های آزمایشگاهی و آنالیز غیرمخرب اثر
- ۴. رده‌بندی؛ در نهایت داده‌های حاصل از تحقیق، بررسی و اصالت‌سنجی اثر براساس دسته‌بندی چهارگانه طرح تبار، به رده‌بندی آثار موجود در خزانه‌ها و نیز بسته‌بندی جدید آثار با توجه به رده‌بندی هراتر خواهد انجامید.

در این راستا روند اجرای طرح تبار منطبق بر الگوی زیر با تکیه بر دانش و توان داخلی مؤسسه با هدف ایجاد الگویی ملی و بومی انجام خواهد پذیرفت. لازم به ذکر است که در صورت نیاز با توجه به وضعیت سلامت آثار مورد بررسی، پروسه مرمت اورژانسی نیز در فرآیند طرح تبار پیش‌بینی شده و به دست کارشناسان مرمت شاغل در اداره مرمت انجام خواهد پذیرفت.

در مسیر توسعه

و بهبود

استراتژی توسعه در مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد

توسعه، جزئی جدایی‌ناپذیر از حیات هر جامعه است و حیات یک سازمان نیز ارتباط مستقیمی با مفهوم توسعه دارد. مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد با قرارداد اصل پویایی در سازمان خویش، در یک دهه گذشته اصلی‌ترین راهبرد خویش را بر توسعه فضاهای موزه‌ای، فضاهای فرهنگی و رشد و بالندگی مجموعه‌های خویش استوار ساخته است؛ به گونه‌ای که در این زمینه می‌توان این مؤسسه را نمونه‌ای موفق از سازمان‌های فرهنگی در حال توسعه برشمرد.

مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد به‌عنوان یکی از بازوان فعالیت‌های فرهنگی-اجتماعی بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی با رویکرد حفاظت از اموال فرهنگی بنیاد و با مأموریت جمع‌آوری، ساماندهی و نگهداری موارث فرهنگی موجود در بنیاد مستضعفان تحت عنوان «اداره کل موزه‌های بنیاد» در سال ۱۳۷۴ تأسیس گردید. علی‌رغم اینکه در ابتدای تأسیس، تمرکز این اداره بر حفظ و حراست از دارایی‌های فرهنگی بنیاد مستضعفان بوده است، با گذشت زمانی نزدیک به دو دهه نیاز روزافزون به توسعه در کنار رسالت اصلی حفاظت، مؤسسه را بر آن داشت که رویکردی جدید به روند ادامه حیات خویش داشته باشد چه اینکه در دو دهه اخیر با رشد سریع مباحث مربوط به فرهنگ و میراث فرهنگی و همچنین رشد نهادهای موازی فعال در جامعه، لاجرم از توسعه فعالیت‌ها چه از لحاظ کمی و چه کیفی بوده و این مهم شاکله اصلی فعالیت مؤسسه فرهنگی موزه‌ها از سال‌های میانی دهه ۹۰ تا به امروز بوده است. به طور کلی می‌توان توسعه مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد را در دو سرفصل زیرمورد بررسی قرارداد:

۱. توسعه کیفی مجموعه‌های در

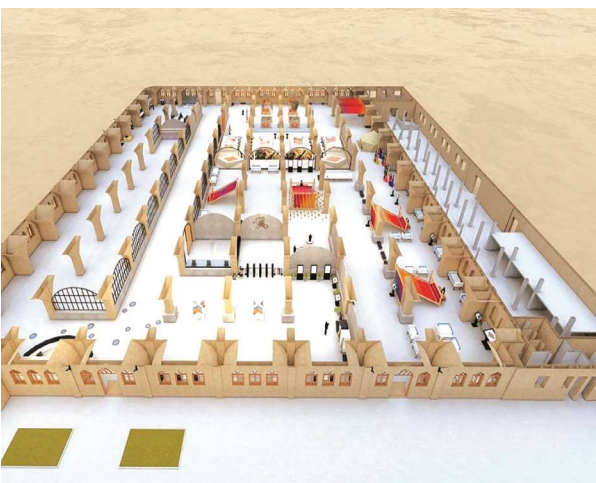
اختیار، به معنی بهبود وضعیت موزه‌ها، پردیس‌ها و گنجینه‌های موجود

۲. توسعه کمی فضاهای فرهنگی - موزه‌ای شامل ساخت موزه‌های جدید، امکان‌سنجی توسعه مجموعه‌های موجود و ساماندهی گنجینه‌های آثار موزه‌ای

در خصوص توسعه کیفی مجموعه‌ها شاید بتوان شاخص‌ترین آنها را در بازسازی و نوسازی مجموعه پردیس موزه‌ای سردار آسمانی (دفینه) و بازسازی و گسترش موزه خودروهای تاریخی ایران دانست. پس از تغییر محل خزانه نگهداری آثار از ساختمان موزه دفینه به مجموعه مرکزی بنیاد مستضعفان در سال ۱۳۹۶، نیاز به بازسازی ساختمان موزه دفینه بیش از پیش احساس شد؛ این امر با رویکرد تبدیل ساختمان به مهم‌ترین موزه مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد در دستور کار قرار گرفت. تبدیل ساختمان موزه به پردیس موزه‌ای شامل: موزه هنر اسلامی، موزه هنرجهان، موزه گوهرو آرایه‌های تاریخی و موزه پول ایران رهاورد این تغییر بوده است که امروزه پردیس موزه‌ای دفینه یکی از کامل‌ترین مجموعه موزه‌های کشور چه از بعد توسعه ساختمانی و

چه از نظر نمایش آثار منحصر به فرد تاریخی و فرهنگی به‌شمار می‌آید.

موزه خودروهای تاریخی ایران نیز که از سال ۱۳۸۲ و با فضا و تعداد آثار محدود در حال فعالیت بود، پس از بازسازی ساختمان و گسترش چند برابری فضای موزه‌ای در سال ۱۴۰۰ افتتاح شد. این موزه نیز شامل آثار منحصر به فردی از خودروهای تاریخی ایران است که بسیاری از آثار موجود در آن در دنیا بی‌نظیر یا کم‌نظیر هستند. راهبرد توسعه‌ای این موزه نیز بر مبنای توسعه ساختمان، مرمت و احیای خودروهای موجود در خزانه موزه و نمایش عمومی آثار منطبق گردید که می‌توان آن را نمونه‌ای موفق از توسعه

خدمات موزه‌ای کشور برشمرد. در توسعه یاد شده، رویکرد برای ایجاد امکان توسعه آتی نیز بوده است؛ بدین معنی که بتوان مطابق نیاز روز، بخش‌هایی را به موزه اضافه و به تبع آن گسترش کمی صورت داد؛ آخرین نمونه آنرا می‌توان در ایجاد «ایوان کالسکه» در مجموعه موزه خودروهای تاریخی ایران دانست که پس از مرمت کالسکه‌های تاریخی ارزشمند موجود در گنجینه‌های مؤسسه، فضای جدیدی جهت نمایش عمومی آنها ایجاد و در سال ۱۴۰۲ جهت بازدید، افتتاح گردید.

از نمونه‌های شاخص در دست اقدام در حیطه توسعه موزه‌ای، می‌توان به

موزه «تار و پود کویر یزد» اشاره نمود. بنایی فاخر از میراث صنعتی کشور در ۶ هزار متر مربع که در واقع با مرمت و احیای ساختمان «کارخانه جنوب» شکل می‌گیرد. ساختمان موزه که اولین کارخانه نساجی استان یزد بوده است طی سال‌های متمادی فاقد کاربری بوده و در آستانه فرسودگی بنیادی قرار داشته است. با پیگیری‌های ریاست وقت بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی، مدیران وقت مؤسسه فرهنگی موزه‌ها و پیگیری مدیران حاضر مؤسسه، بنای مذکور مراحل پایانی تبدیل شدن به موزه‌ای در استانداردهای جهانی را طی می‌کند. نمایش آثار منحصر به فرد

همچون فرش دستبافت دوره قاجاری، خیمه عهد ناصری، بافته‌ها و پارچه‌های چند صد ساله ایرانی و صدها اثر فاخر از هنر ایران، همگی در این مجموعه، این پروژه را جزو اهم فعالیت‌های توسعه‌ای مؤسسه قرار داده است. در کنار معماری شاخص مجموعه، آثار انتخابی خاص و همچنین نو بودن ایده ساخت موزه‌ای تخصصی در اقلیم کویر، می‌توان به استفاده از دانش روز مانند واقعیت مجازی و مؤلفه‌های موزه سبز در ساخت این موزه اشاره نمود. در این خصوص استفاده از توان شرکت‌های دانش بنیان داخلی جهت ساخت تجهیزات نمایش دیجیتال موزه‌ای که بطور ویژه برای

است. اقدام به ساخت «رواق فرازمان» گامی در جهت همکاری برون سازمانی در حیطه توسعه خدمات موزه‌ای بوده است. بدین شکل که ساعت‌هایی که از تفحص شهدای گمنام در مناطق عملیاتی دفاع مقدس در اختیار بنیاد شهید و امور ایثارگران قرار داشت با رایزنی‌های مقدماتی هماهنگی‌های لازم تحویل مؤسسه گردیده و پس از مرمت و خواناسازی در فضایی خاص در موزه زمان به نمایش درآمدند. بازدید از این فضا، همراه با تمهیدات صوتی و فضا سازی خاص موزه‌ای منقوش به نقشه ایران و مزین به ساعت‌های مذکور همگی فضایی پر معنی جهت بازدید دوستداران فرهنگ و تاریخ این مرز و بوم فراهم نموده است.

این موزه طراحی و ساخته می‌شوند نیز قابل توجه است. بازدیدکنندگان ضمن بازدید از آثار موزه‌ای، می‌توانند با تکنولوژی روز فرش و بافته مورد نظر خویش را بطور مجازی ببافند، با دستگاه‌های واقعی سنتی نساجی کار کنند و از فضای دلنشین معماری و شهرسازی مجموعه لذت ببرند. راهبرد مؤسسه در این پروژه ساخت موزه‌ای با استانداردهای جهانی توأمان با احیای بنایی بجای مانده از عصر صنعتی شدن کشور با رویکرد حفظ تاریخ و فرهنگ منطقه کویر به مرکزیت شهر یزد بوده است که امیدواریم در این مسیر با استمداد از حضرت حق آنچه که شایسته ایران و ایرانی و مردم صبور و خونگرم کویر است در برآیند تلاش همکاران مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد صورت عمل یابد.

نکته دیگر اینکه در کالبد موزه‌های دایر مؤسسه نیز روند توسعه ادامه پیدا کرد، زیرا یکی از الزامات توسعه پایدار پویاییست و این مهم در مباحث فرهنگی از اهمیتی ویژه برخوردار است. مجموعه‌هایی همچون پردیس موزه‌ای شهدای رامسر که شامل مجموعه‌ای از بناهای فاخر معماری ایران در همجواری با طبیعت بکر و اقلیم منحصر به فرد مجاور است نیز از این امر مستثنی نبوده و هم‌اینک فضایی جهت راه‌اندازی «موزه شکار» با هدف توسعه فضای موزه‌ای مجموعه در دست طراحی و اجراست که در آینده نزدیک به بهره‌برداری خواهد رسید.

از دیگر اقدامات توسعه‌ای در مؤسسه ساخت فضایی جهت نمایش تعدادی از ساعت‌های شهدای عزیز گمنام در مجموعه موزه زمان بوده

توانمندسازی جز با آموزش صحیح امکان پذیر نیست

اشاره

آنچه در ادامه می‌آید، حاصل مصاحبه دفینه با سرکار خانم دکتر کتایون پلاسعیدی، رئیس محترم هیأت مدیره مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد است که حوزه آموزش این مؤسسه را نیز مدیریت و راهبری می‌کنند.

جامعه بستگی دارد و هر سازمانی به کارمندان با انگیزه و توانمند به عنوان یکی از ارکان مهم آن سازمان، نیاز دارد. یکی از راه‌های رسیدن به این مهم توانمندسازی کارکنان است که جز با آموزش صحیح و مناسب امکان پذیر نخواهد شد. از این رو مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد به عنوان یک نهاد فرهنگی مهم و تأثیرگذار در جامعه در ارائه خدمت به مردم جهت آشنایی ایشان با تاریخ، فرهنگ و هویت ایرانی، برآن است تا از طرق راه‌های صحیح آموزش ضمن خدمت برای کارکنان موزه‌ها بتواند علاوه

دفینه: خانم دکتر پلاسعیدی گرامی، سلام و روز شما بخیر، پیشتر از وقتی که برای دفینه گذاشتید، بی‌نهایت سپاسگزارم ● **دکتر پلاسعیدی:** خواهش می‌کنم و سپاس از شما بابت راه‌اندازی ماهنامه دفینه و زحماتی که می‌کشید. **دفینه:** خانم دکتر، لطفاً بفرمائید که سیاست‌های کلی مؤسسه در حوزه آموزش چیست؟

● **دکتر پلاسعیدی:** به‌طور کلی بقا، دوام و پیشرفت هر جامعه‌ای به کارایی و کیفیت نیروی انسانی آن

بر بالا بردن سطح کمی و کیفیت خدمات و برانگیختن اعتماد به نفس آنان در جهت رسیدن به رسالت خود پیش قدم نسبت به موزه‌های دیگر ایران باشد.

ما در مؤسسه موزه‌ها به دلیل آنکه پیشرو در توسعه و احداث موزه‌های جدید کاربردی در کشور هستیم، لذا می‌بایست با آموزش پرسنل جدیدالورود و همچنین با به روز کردن اطلاعات همکارانمان در موزه‌های مؤسسه، بتوانیم به عنوان الگویی بی‌مانند، نه تنها در ایران بلکه در جهان باشیم و این مهم از ارکان سیاست‌های جدید مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد است.

دافینه: اقدامات و راهکارهای عملیاتی مؤسسه جهت دستیابی به اهدافی که در نظر گرفتید، چیست؟

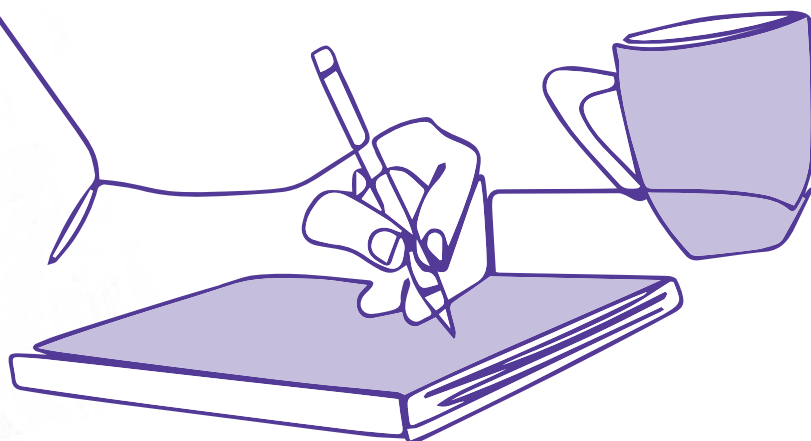
● **دکتر پلاسعیدی:** مدیران و

مسئولان مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد در راستای سیاست‌های مؤسسه، برنامه‌های راهبردی را جهت آموزش کارکنان در نظر گرفته‌اند که این آموزش‌ها به صورت حضوری و غیرحضوری بوده و عبارتند از:

۱. دوره توسعه مهارت‌های فردی، با هدف افزایش خودآگاهی و عزت نفس، ارتقاء آمادگی ذهنی و به‌کارگیری بهینه مهارت‌ها و توانمندی‌ها، همچنین افزایش انعطاف‌پذیری و بهبود در روابط شخصی و حرفه‌ای همکاران گروه موزه‌های دافینه.

۲. مهارت و دانش روایت‌گری در موزه‌ها، به منظور ارتقاء مهارت و دانش در زمینه شیوه‌های انتقال اطلاعات به مخاطبین موزه‌ها.

۳. مدیریت بحران و پدافند غیرعامل، با هدف ایمن‌سازی و

افزایش پایداری محیط موزه‌ها، گنجینه‌ها و آثار و افزایش پایداری مهارت و کسب آمادگی لازم در پیشگیری از تهدیدات و مخاطرات طبیعی و انسانی. ۴. آشنایی با آفات موزه‌ای و کنترل شرایط نگهداری و نگهداشت پیشگیرانه در موزه‌ها. ۵. اصالت‌سنجی و آموزش نحوه مطالعات علمی و پژوهشی آثار، با محوریت آثار موجود در گروه موزه‌های دفینه. ۶. آموزش مهارت‌های ارتباطی و بازاریابی. با هدف ارتقاء سطح دانش و مهارت در شناخت نقش کلیدی ارتباطات از ورای انواع رسانه‌ها در ارتباط‌گیری و معرفی موزه‌ها و آشنایی با شیوه‌های نوین بازاریابی جهت بهبود اقتصاد موزه‌ها. ۷. آموزش زبان انگلیسی عمومی و تخصصی.

دفینه: حوزه‌ها و سطوح آموزشی که در نظر گرفتید، کدام است؟
● **دکتر پلاسعیدی:** به منظور ارتقاء سطح دانش و بالابردن انگیزه کارکنان موزه‌ها، آموزش در دو سطح عمومی و آکادمیک انجام می‌پذیرد. بدین منظور تمامی همکاری‌هایی که دوره‌ها را با موفقیت به اتمام رسانده و نمره عالی را کسب کرده باشند، از طرف دانشگاه جامع علمی کاربردی گردشگران بنیاد و مؤسسه فرهنگی موزه‌ها گواهی پایان دوره دریافت خواهند کرد. لازم به توضیح است که در حوزه آموزش و بالا بردن سطح دانش همکاران در خصوص شیوه‌های نوین موزه و موزه‌داری و ارزشیابی و اصالت‌سنجی آثار، مؤسسه در حال مذاکره با یکی از دانشگاه‌های اتریش است و نوید آن می‌رود که به زودی این تفاهم‌نامه انعقاد و دوره‌ها برگزار شوند. در خصوص برگزاری دوره‌های

زبان انگلیسی این نکته ضروریست که برای راهنمایان موزه‌ها بسته‌های آموزشی در خصوص رشته کاری آنها تعریف شده است و همکاران بعد از گذراندن دوره مکالمه عمومی وارد دوره تخصصی شده و بعد از اتمام دوره با گذراندن امتحان پایانی، مدرک خود را از دانشگاه جامع علمی کاربردی گردشگران بنیاد و مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد دریافت خواهند کرد. ذکر این نکته ضروری است که سایر کارمندان مؤسسه نیز در صورت تمایل می‌توانند در دوره زبان عمومی مکالمه که به صورت آنلاین و آفلاین برگزار خواهد شد، شرکت نمایند. **دفینه:** خانم دکتر گرامی، ضمن تجدید سپاس از شما بابت وقتی که گذاشتید و به پرسش‌های دفینه پاسخ دادید، برای شما در ادامه مسیر، آرزوی توفیق داریم. ● **دکتر پلاسعیدی:** خواهش می‌کنم و پیروز باشید.

چشم‌اندازی در آوای تمدن و یادمان‌های ماندگار

اشاره

موزه‌ها، گذر عبور تاریخ و فرهنگ و هنر هر ملتی است و این موزه‌ها هستند که بیشترین سهم را در ارائه و معرفی و بازخوانی تاریخ تمدن کشور بیان می‌کنند. در حقیقت موزه چشم‌اندازی است از یادمان‌های ماندگار هر ملت.

ما در حوزه پژوهش و دستاوردهای علمی در رابطه با موزه‌هایمان وظیفه سنگینی را بر عهده داریم.

آوای تمدن و یادمان‌های ماندگار، عنوان اصلی پژوهش‌های ماست که در راستای هدفمند کردن جایگاه علمی یکان یکان موزه‌های بنیاد گام برمی‌دارد و در جهت ارتقاء، رشد و اعتلای فرهنگ موزه‌داری برنامه‌ریزی مناسبی را در زمینه توسعه آن پیش می‌برد.

در بخش پژوهش تلاش می‌کنیم در جذب مخاطبان به سوی موزه‌هایمان گام برداریم و با روش‌های علمی و آموزشی در راستای آن بکوشیم و این مهم با همکاری و همراهی تمامی عزیزانمان در موسسه فرهنگی موزه‌ای بنیاد میسر خواهد بود و با همدلی و هم‌زبانی به انجام خواهد رسید چرا که ما امروز یک نگاه علمی‌تر و تخصصی‌تر به موزه‌ها داریم و هنر را والاترین رکن آن می‌شماریم که به مصداق سخن حافظ: غیر از هنر که تاج سر آفرینش است بنیاد هیچ منزلتی جاودانه نیست

دهه موزه‌داری دولتی ایران است. چرا که اغلب موزه‌های ایران زیر چتر نهادها و ارگان‌های دولتی شکل گرفته‌اند و آرام آرام توسعه یافتند.

پژوهش بخش جدا نشدنی از موزه‌هاست، شاید با اهمیت‌ترین بخش در ساختار و فرایند تشکیل یک موزه مجموعه علمی، تخصصی و پژوهشی آن است که موزه‌ها می‌توانند به عنوان اصلی‌ترین رکن موزه به آن تکیه کنند تا بتوانند به تمامی داشته‌هایشان در گنجینه با یک نگاه علمی و کارشناسانه دقیق توجه داشته باشند.

مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد مستضعفان، به باور من یک مؤسسه مطالعاتی، پژوهشی در تاریخ معاصر ایران به شمار می‌رود و من به یاد دارم که در زمان حضرت امام (ره) از ایشان استفسار شد که دستور دادند تمامی اشیاء مصادره‌ای حفظ و در صورت لزوم به نمایش درآید و حتی مقام معظم رهبری نیز بر همین استفسار پای فشرده و تاکید کردند، لذا اکنون

موزه در فرهنگ معاصر ایران یکی از دستاوردهای فرهنگی انقلاب مشروطیت است و شاید اولین بار پای موزه در روزنامه سفر سیاحان ایرانی به فرنگ باز شد و بعد وارد مطبوعات همان دوره گشت و با نظامنامه بلدیة تهران به مجلس شورای ملی آن روزها رفت و در نهایت با کمک معمار فرانسوی، آندره گدار، نخستین موزه در ایران افتتاح شد. اکنون چندین دهه از افتتاح نخستین موزه در ایران می‌گذرد و در طول این سال‌های متمادی در جای جای ایران موزه‌ها گسترش یافتند و هر کدام بخشی از فرهنگ و هنر ایران و جهان را به نمایش گذاشتند و هر کدام بخشی از فرهنگ این جغرافیای بزرگ شدند.

موزه‌ها، خانه‌های فرهنگ و تمدن ایران هستند و ما باید به راستی مردم را با این خانه‌های تمدنی آشتی دهیم. به معنای دیگر فرهنگ موزه و موزه‌داری حاصل تجربه‌های چندین

ایجاد ارتباط بین موزه و جامعه

اشاره

رویدادهای موزه‌ای به ایجاد ارتباط بین موزه و جامعه کمک می‌کنند. با برگزاری نمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و سمینارها، موزه‌ها می‌توانند افراد را به خود جذب کرده و آنها را با تاریخ و فرهنگ آشنا کنند. این ارتباط می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی درباره ارزش‌های فرهنگی و تاریخی منجر شود.

ارائه برنامه‌های متنوع و جذاب، موزه‌ها می‌توانند طیف وسیعی از افراد را به خود جلب کنند. این موضوع به ویژه برای نسل جوان اهمیت دارد که ممکن است به دنبال تجربیات جدید و جذاب باشند؛ بسیاری از موزه‌ها برای تأمین هزینه‌های خود به برگزاری رویدادهایی چون کنسرت‌ها، نمایشگاه‌های ویژه و بازارچه‌های هنری روی می‌آورند. این فعالیت‌ها نه تنها درآمدزایی می‌کنند بلکه باعث افزایش شناخت عمومی از موزه نیز می‌شوند؛ برگزاری رویدادهای مختلف در موزه‌ها به توسعه فرهنگی جامعه کمک می‌کند. این رویدادها می‌توانند شامل نمایشگاه‌های هنری، جشنواره‌های فرهنگی و سمینارهای علمی باشند که به تبادل ایده‌ها و تجربیات کمک می‌کنند؛ رویدادهای موزه‌ای می‌توانند به ترویج هویت فرهنگی و ملی کمک کنند. با برگزاری

نیز عمل می‌کنند. یکی از جنبه‌های کلیدی موزه‌ها، برگزاری رویدادهای مختلف است که می‌تواند تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر بازدیدکنندگان و جامعه داشته باشد. در ادامه به بررسی ضرورت، انواع و تأثیر رویدادهای موزه‌ای پرداخته خواهد شد. ضرورت برگزاری رویدادهای موزه‌ای را به طور کلی می‌توان در چند وجه مشخص مورد اشاره قرار داد.

رویدادهای موزه‌ای به ایجاد ارتباط بین موزه و جامعه کمک می‌کنند. با برگزاری نمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و سمینارها، موزه‌ها می‌توانند افراد را به خود جذب کرده و آنها را با تاریخ و فرهنگ آشنا کنند. این ارتباط می‌تواند به افزایش آگاهی عمومی درباره ارزش‌های فرهنگی و تاریخی منجر شود. رویدادهای موزه‌ای می‌توانند به جذب بازدیدکنندگان جدید کمک کنند؛ با

ایکوم (ICOM) یا «شورای بین‌المللی موزه‌ها»، یک سازمان غیردولتی است که به ترویج و حمایت از موزه‌ها و حرفه‌های مرتبط با آنها می‌پردازد. ایکوم تعاریف و استانداردهایی برای فعالیت‌های موزه‌ای دارد که شامل رویدادها و نمایشگاه‌ها می‌شود. تعریف رویدادهای موزه‌ای به فعالیت‌هایی اطلاق می‌گردد که در محیط موزه‌ها برگزار می‌شود و هدف آنها ارتقاء آگاهی عمومی، آموزش و ترویج فرهنگ و هنر است. این رویدادها می‌توانند شامل نمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها، سمینارها، کنفرانس‌ها و جشنواره‌ها باشند. علاوه بر این، موزه‌ها به عنوان نهادهای فرهنگی و آموزشی، نقش مهمی در حفظ تاریخ، هنر و فرهنگ بشری ایفا می‌کنند. این نهادها نه تنها به نگهداری آثار تاریخی می‌پردازند، بلکه به منزله مراکز یادگیری و تبادل فرهنگی

برنامه‌هایی که به فرهنگ محلی و ملی اختصاص دارند، موزه‌ها می‌توانند حس تعلق به جامعه را تقویت کنند؛ برگزاری رویدادهای متنوع می‌تواند به جذب جمعیت‌های مختلف کمک کند، از جمله جوانان، خانواده‌ها و گروه‌های کم‌درآمد. این امر باعث افزایش دسترسی به هنر و فرهنگ برای همه افراد جامعه می‌شود.

رویدادهای موزه‌ای به عنوان ابزارهایی برای جلب توجه عموم و افزایش تعامل با جامعه، نقش مهمی در ترویج فرهنگ و آموزش ایفا می‌کنند. این رویدادها به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شوند که هر کدام ویژگی‌ها و اهداف خاص خود را دارند: نمایشگاه‌ها یکی از اصلی‌ترین انواع رویدادهای موزه‌ای هستند. این نمایشگاه‌ها می‌توانند دائمی یا موقت باشند و معمولاً شامل آثار هنری،

تاریخی یا علمی هستند. نمایشگاه‌های موقت معمولاً حول یک موضوع خاص برگزار می‌شوند و هدف آنها جذب بازدیدکنندگان بیشتر است. دیگر رویدادها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی هستند که به منظور آموزش مهارت‌ها و دانش جدید به بازدیدکنندگان طراحی شده‌اند. کارگاه‌های هنری، دوره‌های تاریخ‌نگاری و سمینارهای علمی از جمله این فعالیت‌ها هستند که می‌توانند به افزایش دانش عمومی و مهارت‌های فردی کمک کنند. ازجمله رویدادهای مؤثر برگزاری کنسرت‌ها و اجراهای زنده است؛ بسیاری از موزه‌ها برای جذب مخاطبان جدید، کنسرت‌ها و اجراهای زنده برگزار می‌کنند. این نوع رویدادها می‌توانند شامل موسیقی کلاسیک، جاز یا حتی موسیقی محلی باشند و تجربه‌ای جذاب برای بازدیدکنندگان فراهم کنند. ایجاد بازارچه‌های هنری،

دیگر رویداد مؤثر در معرفی بهینه موزه‌ها به شمار می‌آیند. برگزاری این نوع از رویداد در موزه‌ها فرصتی مناسب برای هنرمندان محلی است تا آثار خود را به نمایش بگذارند و بفروشند. این نوع رویدادها همچنین می‌توانند به ترویج فرهنگ محلی کمک کنند. برخی از موزه‌ها در مناسبت‌های خاص مانند روز جهانی موزه یا جشنواره‌های فرهنگی، رویدادهای ویژه‌ای برگزار می‌کنند. این فعالیت‌ها معمولاً شامل برنامه‌های تفریحی، سخنرانی‌ها و نمایش‌های ویژه هستند و بی‌گمان برگزاری آنها نقش اساسی و مهمی در آشنایی مخاطبان با موزه‌ها دارد. با پیشرفت فناوری، بسیاری از موزه‌ها به سمت برگزاری تورهای مجازی رفته‌اند. این تورها به بازدیدکنندگان اجازه می‌دهند تا از خانه خود آثار هنری را مشاهده کنند و با تاریخچه آنها آشنا شوند.

این روش به ویژه در دوران پاندمی کرونا (COVID-19) محبوبیت ویژه‌ای یافت. علاوه بر مواردی که اشاره شد، می‌توان به تنوع بیشتری از رویدادهایی همچون: جشنواره‌های فرهنگی، نمایشگاه‌های هنری و برنامه‌های آموزشی ویژه برای دانش‌آموزان و دانشجویان رشته‌های مختلف اشاره کرد.

بنابراین چه آمده تأثیرگذاری رویدادهای آموزشی را به روشنی می‌توان در چند جنبه مختلف دید: نخست اینکه برگزاری رویدادهای متنوع در موزه‌ها می‌تواند به افزایش آگاهی فرهنگی در جامعه کمک کند. افراد با تاریخ، هنر و فرهنگ خود آشنا می‌شوند و این موضوع باعث تقویت هویت فرهنگی آنها می‌شود. دوم، رویدادهای موزه‌ای می‌توانند به تقویت ارتباطات اجتماعی کمک کنند. افراد با یکدیگر ملاقات کرده و در فعالیتهای مشترک شرکت می‌کنند که این موضوع باعث ایجاد حس تعلق به جامعه می‌شود. سوم، برگزاری رویدادهای

خاص در موزه‌ها می‌تواند به جذب گردشگران کمک کند. گردشگران معمولاً به دنبال تجربیات جدید و منحصر به فرد هستند و رویدادهای موزه‌ای می‌توانند چنین تجربیاتی را فراهم کنند. یکی دیگر از مهم‌ترین اثرات رویدادهای موزه‌ای، آموزش است. با برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی، افراد می‌توانند مهارت‌ها و دانش جدیدی کسب کنند که این موضوع به توسعه فردی آنها کمک می‌کند. پنجم، با توجه به اینکه بسیاری از رویدادهای موزه‌ای حول محور آثار تاریخی و فرهنگی برگزار می‌شوند، این فعالیت‌ها می‌توانند به ترویج حفظ و نگهداری این آثار کمک کنند. ششم، برگزاری رویدادهایی چون کارگاه‌های هنری یا نمایشگاه‌های تعاملی می‌تواند فضایی خلاقانه برای بازدیدکنندگان فراهم کند که در آن بتوانند ایده‌های خود را بیان کنند و از دیگران الهام بگیرند. با توجه به مطالب فوق، بطور کلی رویدادهای موزه‌ای نه تنها به

عنوان ابزاری برای جذب بازدیدکنندگان عمل می‌کنند بلکه تأثیرات عمیق‌تری بر جامعه دارند. این رویدادها فرصتی برای یادگیری، تبادل فرهنگی و تقویت هویت اجتماعی فراهم می‌آورند. بنابراین، توجه به برنامه‌ریزی و اجرای موفقیت‌آمیز این رویدادها برای هر موزه‌ای ضروری است. با توجه به تحولات اخیر در دنیای هنر و فرهنگ، لازم است که موزه‌ها همواره نوآوری‌هایی را در برنامه‌ریزی رویدادهای خود مدنظر قرار دهند تا بتوانند پاسخگوی نیازها و انتظارات جامعه نیز باشند. از این رو، تمامی رویدادهای برگزار شده در موزه‌های تابع مؤسسه فرهنگی علاقه‌مندان می‌رسد. همچنین، رویدادهای آتی نیز از همین طریق به مخاطبان گرمی موزه‌ها اعلام خواهد شد تا فرصتی برای شرکت در فعالیت‌ها و برنامه‌های متنوع فراهم گردد و با حضور پر رنگ‌شان به غنای فرهنگ و هنر کشورمان بیافزایند.

بازاریابی موزه: نگاه از بیرون به درون

اشاره

از نقطه شناخت خود حرکت کنید و به نیازهای مخاطبان موزه برسید و مدیریت بازاریابی موزه را به تکلیفی پذیرفته شده مبدل سازید.
حرکت بازاریابی موزه = ساختن هویت‌های فرهنگی و ملی

در این رشته فعالیت تخصصی فکر کرده و از نگاه خود، درآمدزایی در موزه را رسیدن به یک شکست فرهنگی بدانیم، اما آیا با وجود بحران‌های مالی و اقتصادی و هزینه‌های سنگین نگهداری از آثار موزه می‌توان برای موزه هدف مادی نداشت؟

برخی از مدیران موزه‌های ایران برای این باورند که بازاریابی یعنی این که کاری کنیم که مردم آنچه را که ما داریم بخواهند و طالب شوند. چنین نگرشی به بازاریابی موزه‌ها بسیار متداول است و مشکل اصلی بسیاری از موزه‌های ایران در زمینه بازاریابی نیز از همین طرز نگاه ناشی می‌شود. نگرشی که در بالا از آن صحبت شد نگرشی از درون به بیرون است. متأسفانه این نگرش یک سوپیه

از موارد مطرح شده است. محصول موزه را یک بازدیدکننده، تعریف نمی‌کند و نظام ارتباطی مشخصی میان محصول و یک مشتری وجود ندارد، بنابراین موزه برای اینکه مفید باشد یا بهترین حاصل مالی را داشته باشد الزاماً با یک مشتری ارتباط برقرار نمی‌کند.
با توجه به موارد ذکر شده باید پرسید که:

- برای یک مؤسسه غیرانتفاعی که می‌بایست بخشی از درآمدها را خودش کسب کند، چه باید کرد؟
 - آیا موزه‌های ایران، صرفاً باید درآمد خود را از حضور بازدیدکننده‌ها کسب کنند؟
 - آیا اندیشه‌های کسب و کار و بازاریابی، صرفاً برای موزه‌های خارجی است؟
- ممکن است از دیدگاه یک موزه‌دار، ناخودآگاه به تعلقات اخلاقی خود

بازاریابی اثری ژرف و مؤثر در هر یک از حوزه‌های کسب و کار، چه در عرصه ملی و چه در عرصه بین‌المللی دارد. در این بین مدیران بازاریابی موزه باید تأثیر فرهنگ را تشخیص داده و آماده باشند تا به آن پاسخ یا اینکه با تغییر آن خود را هماهنگ سازند و محصولات فرهنگی خود را بر اساس ویژگی‌های جامعه هدف هماهنگ نمایند.

مدیران بازاریابی موزه نقشی مهم را در تأثیرگذاری بر تغییرات کسب و کار موزه در جامعه بر عهده دارند. این نقش در محصولات فرهنگی آشکارتر است. موزه ابعاد متعددی برای بازدیدکنندگان مختلف دارد و در واقع یک بعد ندارد، بلکه ارزش‌ها، شناخت‌ها، برداشت‌ها و وجوه بسیاری را در بر می‌گیرد. موزه را نمی‌توان به عنوان یک سازمان خدماتی یا بخش خصوصی تعریف کرد. لذا مشخصه‌های این سازمان‌ها را دارد اما پیچیده‌تر

و يك جانبه است و فقط در صورتی امکان پذیر و مقبول می شود که آنچه موزه ها ارائه می دهند، با آنچه که مردم می خواهند به طور اتفاقی یکسان از آب در آیند. اصولاً مردم ما برای آنچه دوست دارند، پول، زمان و انرژی صرف می کنند، خواه يك کالا باشد یا يك سرویس غیرانتفاعی. چنانچه چیزی مطابق میل و خواسته شان نباشد برای آن مایه نخواهند گذاشت، پس باید گفت: بازاریابی واقعی موزه مستلزم رویکرد «از بیرون به درون» است.

بسیاری از موزه های ایران، اصولی برای بازاریابی خود در نظر نمی گیرند و اصلاً نیاز به آن را احساس نمی کنند. امروزه موزه ها فقط در صورتی می توانند بازدیدکنندگان بیشتری جذب نمایند که به نیازها و ارزش های مخاطبین توجه کنند و بهاء دهند. شناخت، احترام و پاسخگویی به خواسته ها و نیازهای مخاطب کلید بازاریابی مؤثر برای موزه ها است. موزه ها باید به غیر از آثار خود به مخاطب نیز احترام گذاشته و بهاء دهند. مسئولین موزه های ما باید با اقتباس مجموعه ای از اصول بازاریابی، به مخاطبین خود به چشم مشتر

ی نگاه کنند تا بتوانند از چشم آنان به موزه های خود بنگرند و امکانات و برنامه ریزی های خود را در جهت ارضای خواسته ها و نیازهای آنان به کار ببندند؛ بدین معنا که موزه ها را برای مردم قابل دسترسی سازند. در واقع آنها باید این نکته را دریابند که مردم شیوه ها و رویکردهای گوناگونی برای یادگیری دارند، و این موزه ها هستند که می توانند تجربیات آموزشی لایه به لایه به مخاطبین ارائه دهند.

چنانچه بخواهیم بازاریابی مؤثری برای موزه ها داشته باشیم باید نیازها و تمایلات خود را با نیازها و تمایلات همه مخاطبین تلفیق و همساز کنیم؛ اما بسیاری از مؤسسات اشتباهاً واژه «مخاطب» را با «بازدیدکننده» یکسان در نظر می گیرند. در حالی که واقعیت واژه «مخاطب»، اهداکنندگان، اعضاء، کارکنان و داوطلبان را نیز در برمی گیرد. اگر به مخاطبین به چشم مشتری نگاه کنیم متوجه ماهیت تبادلی و متقابل روابط خواهیم شد. متأسفانه بسیاری از موزه ها، بازاریابی را به آینده واگذار می کنند و آن را با «ارتقاء» _ که یکی از اجزای بازاریابی است _ اشتباه می گیرند. محصولات فرهنگی، نمایشگاه ها،

رویدادهای ویژه، برنامه های آموزشی و حتی امکانات جدید اغلب پیش از بازاریابی طراحی و برنامه ریزی می شوند؛ در نتیجه «محصولات» در خلأ توسعه می یابد و بعد برای فروش به سوی افراد بازاریاب پرتاب می شوند! این نوع نگرش باعث می شود نگرانی های مربوط به بازاریابی همواره وجود داشته باشند. برای رهایی از این نگرانی ها باید کلیه افراد موزه در فرآیند بازاریابی سهم و نقش داشته باشند، بدین ترتیب که ابتدا باید بفهمند معنای واقعی بازاریابی چیست و بعد آن را جزء لاینفك کلیه برنامه ها بدانند.

یکی از مهمترین برنامه های گروه موزه های دفاینه این است که با نگاه از بیرون به درون، برنامه های بازاریابی خود را به شکلی نوین پایه ریزی نماید. ایجاد زمینه جلب توجه مخاطبین هدف و در مرحله ای بالاتر جامعه ایرانی، به کانون توجه برنامه های بازاریابی این گروه تبدیل خواهد شد. توسعه آگاهانه برند گروه موزه های دفاینه در جهت ارائه خدمات موزه ای و تولید محصولات فرهنگی به مثابه نخ قرمز ضروری، از مهم ترین راهبردهای مدیریتی جدید است.

گنجینه‌ها

اشاره

نگاه‌داشت علمی منابع میراثی و هنری، چالشی هیجان‌انگیز و تلاشی عالمانه در جهت حفاظت از سرمایه‌های هر موزه یا مؤسسه موزه‌ای است. اندازه این تلاش، میزان تعهد متولیان و دارندگان آثار در حفظ امانت گذشتگان و انتقال آن‌ها به آیندگان را به روشنی نشان می‌دهد. مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد در تلاشی پیوسته، با صرف هزینه، زمان و نیروی انسانی مؤثر، این مهم را پاس داشته است.

مجموعه گنجینه‌های مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد در سال ۱۳۶۲ ش، شکل گرفت. در این مجموعه، آثار متعددی از اشیاء هنری و تاریخی تمدن‌های مختلف بشری نگهداری می‌شود. در این مجموعه آثار مختلفی از مواد و متریال گوناگون، در ابعاد و اندازه‌های مختلف با پراکندگی تاریخی و جغرافیایی متنوع حفظ و نگهداری می‌شود. به طوری که می‌توان ادعا کرد که در این گنجینه تنوع آثار به قدری زیاد است که کمتر مجموعه‌ای در کشور در کشور به گرد آن برسد. بر این اساس، این مجموعه شامل گنجینه‌های مختلفی از قبیل: گنجینه تاریخ (که خود به چند بخش؛ عاج، شیشه، ظروف، لوستر، سوزن و...)، رنگ و نقش، سفال، سازه‌های معماری، تندیس، بافته، جنگ افزار، پول و جواهرات است.

گنجینه تاریخ

از جمله خزاین قدیمی گروه موزه‌های دفینه به‌شمار می‌آید. در عین حال بزرگترین گنجینه این مجموعه نیز هست. گونه‌گونی مواد و متریال داشته‌های آن و در عین حال غنای کم‌مانند آثار باعث شده که دیرزمانی، «تماشاگاه تاریخ» نیز نام بگیرد. پراکندگی زمانی آثار این گنجینه از دورهٔ عیلام میانه (هزارهٔ دوم پیش از میلاد) تا پهلوی دوم است. پراکنش جغرافیایی داشته‌ها نیز ایران و بسیاری از کشورهای دنیا به‌ویژه اروپایی و آسیای شرقی است. مجموعه‌ای ارزشمند و کم‌نظیر از آثار لاک و خاتم که قلمدان‌ها برجسته‌ترینش به‌شمار می‌آیند در کنار گل‌مهرهای برجستهٔ دورهٔ ساسانی و آثار فلزین، چینی و سرامیک، شیشه‌ای و عاجی، موقعیت این گنجینه را بسیار ویژه ساخته است. شیشه‌های رنگی که به‌منزلهٔ نورگیر در پنجره‌های معبد چغازنبیل به‌کار می‌رفته‌اند، کهنترین آثار این گنجینه محسوب می‌شوند. آبگینه در گنجینهٔ تاریخ در تنوع کاربرد و هم پراکنش زمانی و مکانی با نمونه‌های ممتاز و فاخر، منحصر به‌خود است و از این نظر در ایران و خاورمیانه بی‌نظیر است. آبگینه‌های دوران اشکانی و ساسانی، دوران اسلامی و آثار بسیار زیبایی از بلور، کریستال و بارفتن از کشورهای اروپایی چون فرانسه، چک و اسلواکی ساخت کارخانه‌های مهمی چون «روزنتال»، «میسن»، «بارکا» و «بوهیما» اهمیت و زیبایی آثار این گنجینه را دوچندان کرده است. غنای

داشته‌های این گنجینه بخش نمایشی بسیاری از موزه‌های گروه موزه‌های دفینه و به‌طور مشخص «هنر جهان» را به‌خوبی پشتیبانی می‌کند.

گنجینه سفال

از جهت پراکندگی زمانی و مکانی و هم تنوع تکنیکی در ساخت و آرایش سفال است. کهنترین آثار این گنجینه به هزارهٔ ششم پیش از میلاد بازمی‌گردد و جدیدترین آنها به دورهٔ پهلوی دوم تعلق دارد. از جهت فراوانی بیشترین آثار آن به عصر آهن بازمی‌گردند. پس از آن ظروف موسوم به «آبی و سفید» که عمدتاً به سده‌های متأخر دوران اسلامی به‌ویژه قاجار تعلق دارند، بیشترین فراوانی داشته‌های گنجینهٔ سفال را به خود اختصاص می‌دهد.

گنجینهٔ سفال یکی دیگر از قدیمی‌ترین گنجینه‌های گروه موزه‌های دفینه به‌شمار می‌آید. به جرأت می‌توان گفت که این گنجینه یکی از غنی‌ترین بایگانی‌های سفال ایرانی

همچون «نور و روشنایی یزد»، «موزه هنر جهان»، «موزه هنر ایران» و «موزه ملی هنرهای اصفهان» با بهره‌گیری از داشته‌های این گنجینه، غنای ویژه‌ای یافته‌اند.

گنجینه بافته‌های تاریخی

گنجینه بافته‌های تاریخی مشتمل بر آثار متنوع و کم نظیری از دوره‌های مختلف تاریخی است. پراکندگی جغرافیایی آثار این گنجینه عمدتاً سرزمین‌های ایرانی است. پراکندگی زمانی آنها نیز دوره ساسانی تا اواخر پهلوی دوم را دربر می‌گیرد. انواع پارچه باکارکردهای گوناگون همچون پوشاک،

تنوع تکنیکی ظروف سفالی دوران اسلامی در این گنجینه، آیین تمام‌نمایی از فن و هنر سفالگری را در این دوران تضمین می‌کند. به گونه‌ای که می‌توان گفت از تمامی تکنیک‌های ساخت و روش‌های تزئین دست کم چند نمونه در این بایگانی نگهداری می‌شود: انواع سفال بدون لعاب، قالبی، گلابه‌ای، منقوش، لعاب پاشیده، لعاب یک رنگ، اسگرافیتو، شانلوه، مینایی، زرین‌فام، سیاه قلم، سیلوئت، سفالینه لاجوردی، زر اندود، آبی و سفید، سلادون، کوباچی، گمبرون و چند رنگ کرمان و مشهد را می‌توان در تعداد نسبتاً زیاد در این گنجینه دید. بخش‌های نمایشی بیشتر موزه‌های گروه موزه‌های دفینه

گستره فرهنگی این مجموعه، به‌طور مشخص حوزه‌های فرهنگی خراسان بزرگ، شمال ایران، فلات مرکزی و شمال آن، شمال غربی، جنوب غربی و جنوب شرقی ایران را در بر می‌گیرد. پراکنش جغرافیایی آثار، ظروفی از فرهنگ‌های آمریکای جنوبی، یونان و روم باستان و شرق دور را نیز دربر می‌گیرد. تنوع کاربردی این آثار با اشکال و کارکردهایی همچون خمره، کوزه، کاسه و صراحی، آبریز و مشربه، جام و پیاله، بشقاب و تغار در خور توجه است. تعداد نسبتاً زیادی از پیکرک‌های انسانی و حیوانی و سردیس‌های سفالی، از جمله دیگر داشته‌های گنجینه سفال به‌شمار می‌روند.

خیمه، سراپرده، پرده‌آویز، رومیزی، روکرسی بامواد و متریالی چون ابریشم، گلابتون (تارهای طلا)، مفتول‌های نقره، پشم، مو و تکنیک‌های مختلف در بافت و دوخت، آذین و آرایش همچون انواع زربفت (اطلسی)، قلمکار، شعربافت، ایكات (دارایی)، مخمل، انواع ترمه، پته، نقده‌دوزی و... در این گنجینه نگهداری می‌شود. انواع گسترده‌ی نظیر قالی، جاجیم، کناره و اشیاء کاربردی (کیف، کلاه و سرمه‌دان) از دیگر داشته‌های این گنجینه به‌شمار می‌آیند. قالی‌های فاخر و گرانبهای سبک‌های تبریز، اصفهان، نائین، تهران، قم، کاشان، کرمان و یزد شاخص‌ترین آثار این گنجینه شمرده می‌شوند.

جز نمونه‌های ایرانی تعداد قابل توجهی از داشته‌ها، بافته‌هایی متعلق

به کشورهای فرانسه و مصر و منطقه کشمیر است.

گنجینه جنگ‌افزار

گنجینه جنگ‌افزار، آثاری با کاربرد رزم از هزاره سوم پیش از میلاد تا اواخر پهلوی دوم را دربر می‌گیرد. از جهت فراوانی بیشترین آثار این گنجینه مفرغی با تنوع قابل توجهی در شکل، اندازه و کاربرد است.

این گنجینه شامل انواع سلاح‌های سرد و گرم و ابزار و ادوات تدافعی و دیگر وسایل جانبی رزم است که در طبقه‌بندی زیر می‌توان فهرستی از آن را مشاهده کرد:

سلاح سرد شامل: شمشیر، خنجر، قمه، چاقو، قداره، نیزه، کمان و سرپیکان

سلاح گرم شامل: تفنگ، طپانچه، رولور، کلت و هفت تیر
ابزارهای دفاعی شامل: زره، ساعدبند، کلاهخود، سپرو...

وسایل جانبی رزم: جاباروتی، دوربین‌های جنگی، تعلیمی، تیردان، جعبه خالی جای تفنگ، لوازم پاک‌کننده سلاح، زین و ابزار ویراق اسب علاوه بر آن، تعداد قابل توجهی از قطعات ابزار رزم همچون لوله و دوربین تفنگ، ته قنداق و گلنگدن نیز در گنجینه جنگ‌افزار نگهداری می‌شود. از نمونه داشته‌های شاخص این گنجینه می‌توان به شمشیرهای گرانبهای پادشاهان صفوی و قاجار و سلاح‌های گرم ساخت کمپانی‌های معروف دنیا که به رجال سرشناس ایرانی تعلق داشته‌اند، اشاره کرد.

ایلخانی تعلق دارند تا جدیدترین اسکناس‌ها، نمونه‌های ارزشمندی در این گنجینه بایگانی شده است. به‌طور کلی اسناد گرانبها و کم‌نظیری از ابزار و اسناد مبادلات تجاری که به‌طور ویژه در توسعه و تدقیق مطالعات در این حوزه کمک می‌کنند، در بایگانی این گنجینه نگهداری می‌شوند.

گنجینه تندیس

گنجینه تندیس محل اختصاصی نگهداری انواع تندیس و سردیس با ابعاد گوناگون و مواد و متریال متنوع است؛ پراکندگی تاریخی، فرهنگی و جغرافیایی آثار این گنجینه، مجموعه‌ای بسیار فاخر فراروی نهاده است. از این

به‌صورت انواع پول و اسکناس، نمونه‌ای در این گنجینه نگهداری می‌شود. وجود نزدیک به ۵۰۰ هزار قطعه تمبر، این گنجینه و به‌تبع آن داشته‌های گروه موزه‌های دفینه را به مجموعه‌ای کم‌نظیر بدل ساخته است. پراکندگی جغرافیایی که یکی از ویژگی‌های برجسته این داشته‌ها به‌شمار می‌آید، از این گنجینه، بایگانی منحصر به فردی ساخته است.

سکه‌ها قسم مهم و دیگری از داشته‌های گنجینه تمبر و پول است. تنوع تاریخی کم‌مانندی که به‌نوعی معرف تمامی دوره‌های تاریخی ایرانی و اسلامی از بدایت شکل‌گیری و رواج سکه در دوره هخامنشی تا زمان حال است، در این گنجینه وجود دارد. از کهنترین نمونه‌های اسکناس در ایران که به‌دوره

با تأسیس موزه‌های جدید، تعدادی از آثار شاخص این گنجینه، به‌فراخور محتوا، به موزه‌ها منتقل شده و در معرض نمایش قرار گرفته‌اند؛ تعدادی در موزه هنر جهان، برخی در موزه هنر ایران، شماری در موزه‌های پردیس رامسر، دسته‌ای در موزه خودرو و معدودی در موزه نور و روشنایی یزد به‌نمایش درآمده‌اند.

گنجینه تمبر و پول

این گنجینه محل اختصاصی نگهداری ابزارهای مبادلاتی تاریخی از کهنترین مراحل تا عصر حاضر است؛ به‌این ترتیب از قدیمی‌ترین ابزارهای مبادلات به‌شکل حلقه‌های فلزی تا جدیدترین ابزارها

روی، گنجینه حاضر، تماشاگاه تاریخ تندیس ایران و جهان نیز به شمار می‌آید. تندیس‌های انسانی و حیوانی با اندازه‌های گوناگون و موادی چون سنگ، فلز، چوب، گچ و گاه ترکیبی در این گنجینه، جدای از جلوه‌های بصری، مواد مطالعاتی بسیار ارزشمندی برای پژوهش در حوزه هنرهای تجسمی فراهم کرده‌اند. تنوع تاریخی این آثار که از دوره‌های پیش از تاریخ تا عصر مدرن و امروزی را دربرمی‌گیرد، در کنار جغرافیای پراکنده محل ساخت آنها به آن مطالعات وجهی ویژه می‌بخشد. این تندیس‌ها روایات حماسی، مذهبی و تاریخی متعلق به سرزمین‌ها و فرهنگ‌های گوناگونی را با خود حمل می‌کنند. تعدادی به‌موزه‌ها به‌ویژه «موزه هنر جهان» منتقل شده‌اند و نمونه‌های بسیاری دیگر در این گنجینه نگهداری می‌شوند.

گنجینه رنگ و نقش

گنجینه «رنگ و نقش» یکی دیگر از گنجینه‌های مهم و قدیمی گروه موزه‌های دفینه محسوب می‌شود. اهمیت این گنجینه در بایگانی شمار نسبتاً زیادی از آثار هنری ایران و جهان است. همانگونه که از نامش برمی‌آید، محل نگهداری نگاره‌های بسیار زیبا و نفیسی از نگارگران برجسته ایرانی و غیر ایرانی به‌ویژه اروپایی است. خط‌نگاره و خوشنویسی ایرانی، نقشه‌های تاریخی، اسناد و فرامین تاریخی دیگر داشته‌های ارزشمند گنجینه رنگ و نقش به شمار می‌آیند. ویژگی برجسته آثار نگارگری

نیمه‌قیمتی و نشان و مدال است.

گنجینه سازه‌های معماری

گنجینه سازه‌های معماری از چهار بخش مجزا تشکیل شده است؛ این بخش‌ها در واقع عناصر متعدد کاربردی و آرایشی وابسته به معماری هستند. سازه‌های چوبی، سرامیکی/ کاشی، سنگی و فلزی نوع و مواد بخش‌های مختلف این گنجینه است. پراکندگی تاریخی آثار از دوره ایلخانی تا پهلوی دوم را دربر می‌گیرد و جغرافیای آنها نیز عموماً سرزمین‌های ایرانی است. درب و پنجره‌های گره‌چینی با فراوانی کم‌نظیر، پنجره‌های ارسی، تابلوهای چوبی رنگ و روغن، صندلی‌های خاتم و نمونه‌هایی شاخص از منبت‌کاری و ویترای، داشته‌های چوبین گنجینه هستند.

نمونه‌های دوره ایلخانی این سازه‌ها از جهت قدمت و هم از نظر شیوه‌های آرایشی بسیار مهم و درخور توجه‌اند. کاشی و سرامیک گنجینه نیز در تنوع تکنیکی و زمانی بسیار ویژه است. قدیمی‌ترین نمونه‌ها به دوره تیموری تعلق دارند. تابلوکاشی‌های هفت‌رنگ، کاشی‌های زرین‌فام، کاشی‌های معرق و نمونه‌های شاخص مینایی معرف تکنیکی کاشی‌های این گنجینه است. سازه‌های سنگی نیز شامل انواع پایه‌ها، میزها، صندلی‌ها و تندیس‌های سنگی است که عمدتاً به دوره قاجاری تعلق دارند. آثار فلزین نیز شامل انواع قفل و درکوب و درب‌های متعلق به دوره‌های قاجار و پهلوی است.

موزه‌های دفاینه به‌ویژه «هنر جهان» و دیگر موزه‌های با محتوای هنر ایرانی-اسلامی را پشتیبانی می‌کند.

گنجینه گوهر و آرایه

گنجینه گوهر و آرایه مکانی اختصاصی برای نگهداری انواع زیورآلات، فلزات و گوهرهای باستانی و معاصر است، که در سال ۱۳۹۲ به صورت گنجینه‌ای مستقل، نگهداری و بررسی آثار را آغاز کرد.

واژه گوهر معادل کلمه عربی جوهر است. علم جواهرات را علم سنگ‌های با ارزش یا کانی‌های با ارزش می‌نامند و هر آن چیزی را که باعث زیبا شدن انسان و محیط او می‌شود را آرایه می‌گویند.

واژه آرایه مفهومی را بیان می‌کند که بیشتر جنبه تزئینی دارد تا ساختاری و دربرگیرنده انواع تزئین‌هاست، آرایه در معنای عام به مجموعه اشیاء، اسباب و لوازمی گفته می‌شود که برای آراستن وسیله‌ای کاربردی، شخص یا مکانی به‌کار می‌رود.

در این گنجینه اشیائی از ادوار مختلف پیش از تاریخ، دوران تاریخی و اسلامی که هر یک داستان و روایتی از زندگی انسان را تضمین می‌کند، نگهداری می‌شود.

قدیمی‌ترین اشیای این گنجینه به هزاره دوم پیش از میلاد و جدیدترین آنها به کمتر از نیم سده گذشته تعلق دارند. عمده این آثار به فرهنگ‌های گوناگون سرزمین‌های ایرانی تعلق دارند و پاره‌ای نیز غیر ایرانی هستند. نمونه‌های غیرایرانی غالباً سنگ‌های قیمتی و

این گنجینه تنوع در سبک‌ها، شیوه‌های نگارگری و مواد گوناگون است؛ نقاشی موسوم به «قهوه‌خانه‌ای»، سوخت معرق، مینیاتور و شیوه‌های متأثر از سبک‌های اروپایی معرف نگارگری ایرانی در این گنجینه است. سبک‌های «کوبیسم»، «نئوکلاسیک»، «کلاسیک»، «آپ آرت»، «پاپ آرت» و «مدرن» و مواد و ترکیباتی چون رنگ و روغن، آبرنگ، اکریلیک و کارهای چاپی در آثار غیرایرانی و گاه ایرانی نیز دیده می‌شود. پراکندگی زمانی آثار از سده نهم هجری تا دوره معاصر است و همانگونه که آمد، پراکندگی جغرافیایی آثار نیز ایران و بسیاری از کشورهای اروپایی را دربر می‌گیرد.

از هنرمندان بزرگ ایرانی می‌توان به مصور الممالک، معین مصور، میرزا آقا امامی، حسین خطایی، محمد مدبر، قولر آقاسی، کمال الملک، حسین بهزاد، محمود فرشچیان، حسین زنده‌رودی، سهراب سپهری، صادق تبریزی و رضامافی اشاره کرد و از نقاشان بزرگ اروپایی کسانی همچون رودلف کالینز، فن‌شندل، گویا، هانس دال، ویلیام لیدر، زومر، پیکاسو، شاگال، ماتیس، آدامی و اندی وارهول آثاری در گنجینه رنگ و نقش وجود دارد.

از جمله آثار خوشنویسی ارزشمند و نفیس این گنجینه خط‌نوشته‌هایی از هنرمند بزرگ سده نهم و دهم هجری، سلطان علی مشهدی ملقب به «سلطان الخطاطین» و میرعماد، علاءالدین تبریزی و احمد نیریزی است. داشته‌های گنجینه رنگ و نقش به‌خوبی بخش نمایشی موزه‌های گروه

از مرمت تا صیانت

از آثار موزه‌ای گروه موزه‌های دفینه

اشاره

حفظ و احیاء، به بررسی مفاهیم علمی و تخصصی این حوزه و همچنین قوانین ملی و بین‌المللی حفاظت و مرمت آثار و ابنیه تاریخی اشاره دارد. هر فعالیتی که به حفاظت، نگهداری و بازسازی میراث ملموس و میراث ناملموس تاریخی، فرهنگی و هنری می‌پردازد به حفظ بعد فیزیکی و ارزش‌های معنوی آن کمک خواهد کرد.

آن، بازرسی مجموعه‌ها در دوره‌های زمانی مشخص، کنترل و پایش ابنیه و محیط‌های موزه‌ای از لحاظ دما، رطوبت نسبی، شدت نور، آفات، گرد و غبار و سایر آلاینده‌ها، ایجاد روش‌های مناسب جابجایی، نگهداری، نمایش، بسته‌بندی و حمل و نقل اشیاء، ایجاد سیستم امنیتی و ضد حریق مناسب برای حفاظت از مجموعه‌ها، تهیه برنامه‌های آمادگی اضطراری برای مجموعه‌ها و ایجاد قدرت پیاده‌سازی آنها از مهمترین موضوعات در حفاظت پیشگیرانه است. در جایی دیگر،

سیاست‌های مرمتی عموماً در قالب بررسی عوامل آسیب‌رسان تعریف می‌گردند؛ نیروی فیزیکی مستقیم: مانند شوک، ارتعاش، ضربه، دزدی، خرابکاری، یا بی‌احتیاطی افراد، آتش‌سوزی، آب، آفات و حشرات، آلودگی‌ها، نور، دما و رطوبت نسبی نامناسب. مسئولیت اولیه در حفاظت پیشگیرانه متوجه موزه‌دار و گنجینه‌دار است. این امر نیاز به هوشیاری و توجه مستمر این افراد، نسبت به عدم وقوع آسیب‌راخطر نشان می‌سازد. شناسایی علل ایجاد آسیب و نشانه‌های بروز

از آنجا که رسالت گروه موزه‌های دفینه اشاعه فرهنگ، حفظ، نگهداری و انتقال داشته‌های موجود به آیندگان است، حفاظت و مرمت آثار و ابنیه در اختیار این مجموعه از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین وظایف این گروه به‌شمار می‌رود. نگهداری از آثار و ابنیه موزه‌ای می‌بایست در ابتدای امر بر اصول حفاظت پیشگیرانه استوار باشد. با این وجود، گاهی شاخص‌های پیشگیرانه مورد استفاده، کفایت نمی‌کند؛ در این موارد، نیاز به مداخله حفاظت‌گر در فعالیت مرمتی ضروری است. اجرای

و بر اساس اصول علمی و قوانین بین المللی و دانشگاهی انجام می‌شود.

مرمت:

امری تخصصی بر اساس قوانین و منشورهای بین‌المللی و متون و مستندات علمی است که با هدف نگاهداری، حفاظت، آشکارسازی ارزش‌های تاریخی و زیبایی‌شناختی آثار و ابنیه فرهنگی تاریخی و باستان‌شناختی انجام می‌شود و مبنای آن احترام نسبت به خالق آن، ماهیت و اصالت، مدارک و شواهد اصیل است. مرمت باید به دنبال مطالعات هنری، فرهنگی، تاریخی و باستان‌شناختی توسط متخصصین مربوطه و بر اصول علمی و قوانین بین‌المللی و دانشگاهی استوار باشد.

بهینه‌سازی، بهبود و ارتقاء سطح حفاظت و مرمت آثار و ابنیه گروه موزه‌های دوفینه است. بدیهی است اهداف و وظایف این واحد در تعریف دو واژه حفاظت و مرمت مستتر است که عبارتند از:

نگاهدشت/حفاظت:

بر اساس قوانین و منشورهای بین‌المللی و متون و مستندات علمی، عبارت از تمامی کوشش‌هایی است که برای درک بهتر میراث فرهنگی، آگاهی از تاریخ و معنای آن، مطالعه و بررسی، مستندسازی، معرفی، معاینه و آسیب‌شناسی، درمان، مواظبت، مراقبت و حفاظت پیشگیرانه و تضمین ایمنی، مدیریت بحران، مرمت و بهسازی توسط متخصصین مربوطه

حفاظت پیشگیرانه، جای خود را به مرمت می‌سپارد؛ زمانی که شاخص‌ها و معیارهای در نظر گرفته شده برای حفاظت پیشگیرانه قادر به کاهش سرعت آسیب شیء نیست؛ مثلاً، هنگامی که میزان خوردگی فلزات به سرعت افزایش یابد؛ زمانی که میزان آسیب به اندازه‌ای رسیده که شیء بیش از حد شکننده شده و تحت هر شرایطی در خطر است، مثلاً، هنگامی که رنگ‌های یک اثر نقاشی پوسته پوسته شده‌اند؛ هنگامی که تثبیت و مرمت شیء با هدف پژوهش یا به نمایش گذاشتن آن لازم است.

واحد حفاظت و مرمت، با توجه به مفاهیم علمی و تخصصی این حوزه و همچنین قوانین ملی و بین‌المللی حفاظت و مرمت آثار موزه‌ای درصدد

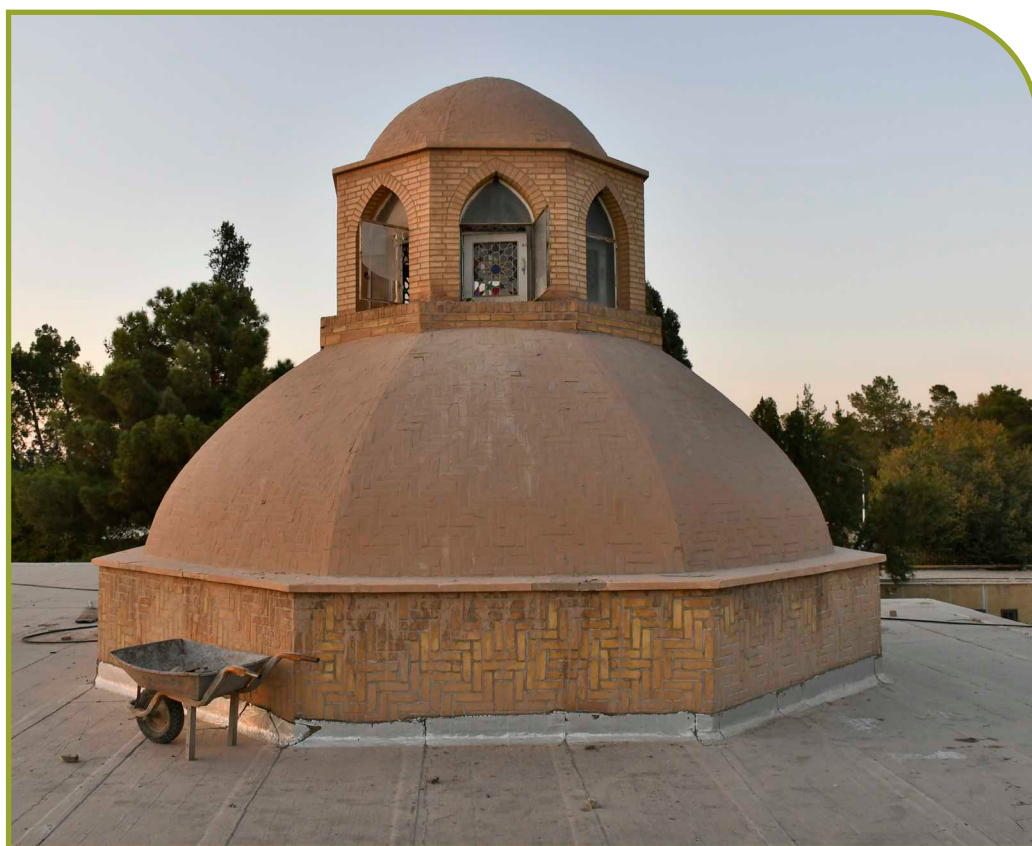

و مرمت؛ تعیین استانداردهای لازم به منظور برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت بر فعالیت کارگاه و آزمایشگاه حفاظت و مرمت؛ ارتباط و تعامل با پژوهشکده حفاظت و مرمت وزارت میراث فرهنگی و گردشگری جهت هم‌افزایی و انتقال تجربیات؛ اقدامات لازم در خصوص شناسایی و تعیین صلاحیت کارشناسان حرفه‌ای حفاظت و مرمت اشیاء با توجه به میزان و نوآوری در عملکرد حفاظتی و مرمتی.

به پژوهش، حفاظت، مرمت، معرفی و ساماندهی اطلاعاتی و کالبدی اموال فرهنگی، تاریخی و هنری در اختیار گروه موزه‌های دلفین؛ انجام اقدامات لازم جهت شناسایی و کارشناسی اشیاء و سایر موارد نیازمند حفاظت و مرمت در موزه‌ها و گنجینه‌ها جهت انجام امور حفاظتی و مرمتی لازم؛ توسعه و ارتقاء سطح کارگاه‌های مرمت و نظارت بر راه‌اندازی کارگاه‌های استاندارد حفاظت

در این بین تدوین وظایف واحد حفاظت و مرمت گروه موزه‌های دلفین اهمیت بسزایی دارد که می‌توان به عناوین مهم آن اشاره نمود: مطالعات، بررسی‌های لازم و برنامه‌ریزی در خصوص مدیریت پیشگیری بحران برای آثار و ابنیه فرهنگی تاریخی به منظور اعمال مدیریت بهینه در برابر بلایای طبیعی، جنگ و وقایع سیاسی؛ تهیه و تدوین دستورالعمل‌های مربوط

بازدید مدیر موزه هنرهای شانگهای و هیأت همراه از پردیس موزه‌ای دوفینه

در روز جمعه، بیستم مهر ۱۴۰۳، آقای موچین (hu muqing)، مدیر موزه هنرهای شانگهای، به همراه هیأت همراه خود و آقای رضا دبیری نژاد، مدیر موزه ملک تهران، از پردیس موزه‌ای دوفینه بازدید کردند. در این دیدار که به مدت یک ساعت ونیم به درازا انجامید؛ در ابتدا، فرصتی مناسب جهت گفتگو و تبادل نظر در زمینه‌های فرهنگی و هنری فراهم شد. آقای موچین، از علاقه‌مندی خود جهت برقراری ارتباط هنری و موزه‌ای بین مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد، به ویژه موزه ملی هنرهای اصفهان و دیگر موزه‌های تابع با موزه هنرهای شانگهای ابراز کردند. مدیران حاضر در جلسه نیز در این دیدار اظهار داشتند که مؤسسه فرهنگی موزه‌های بنیاد آمادگی کامل برای انعقاد تفاهم همکاری در زمینه‌های مختلف فرهنگی، پژوهشی و هنری بین دو مجموعه را داشته و از این امر استقبال می‌کند. در ادامه این دیدار، میهمانان به بازدید از موزه پرداختند و از دو سالن «هنر جهان» و «هنر اسلامی» بازدید کردند. آثار مختلفی که در این دو موزه به نمایش در آمده بود مورد توجه موچین و هیأت همراه قرار گرفت؛ آنچه بیش از همه مورد توجه قرار گرفت، آثار تاریخی و هنری متعلق به فرهنگ چین بود. در این دیدار، مدیر موزه هنرهای شانگهای به طور ویژه بر انجام پژوهش‌های عمیق بر روی آثار مینیاتور ایرانی تأکید کرده و اهمیت این موضوع را مورد اشاره قرار دادند. این بازدید، فرصتی مغتنم برای گسترش همکاری‌های فرهنگی بین ایران و چین به دست داد. شایان ذکر است که موزه هنرهای شانگهای با عنوان اختصاری SCAM یکی از اعضای شورای بین‌المللی موزه‌ها (ایکوم/ ICOM) و انجمن موزه‌های چین است و به منزله یک سازمان اجتماعی معتبر در این کشور شناخته می‌شود. موزه هنرهای شانگهای سالهاست که از طریق «بنیاد بردبار» با فعالان موزه‌ای در ایران ارتباط دارد و در تعامل و همکاری است.

گره پومودورو با همت
متخصصان گروه موزه‌های
دفینه به موزه زمان منتقل شد. این گره
یکی از آثار موزه‌ای کم نظیر هنر معاصر است
که نمونه‌هایی از آن در موزه‌های شاخص دنیا به
نمایش گذاشته شده است.

حمیدرضا سلیمانی مدیر عامل گروه موزه‌های دفینه با اعلام
این خبر افزود: گره پومودورو اثر شاخص آرنالدو پومودورو، هنرمند مطرح ایتالیایی، که قدمتی ۵۰ ساله
دارد توسط متخصصین و کارشناسان گروه موزه‌های دفینه به موزه زمان منتقل شد.
وی ادامه داد: این جابجایی به منظور حفظ و حراست از این اثر کم نظیر صورت گرفته است و
برنامه ریزی‌های لازم جهت مرمت و نگهداری این گره توسط متخصصین برتر کشور انجام شده است. سلیمانی
با بیان اینکه در فرایند مرمت، تمهیدات لازم برای نظارت بازدیدکنندگان موزه زمان اندیشه شده است، گفت:
رونمایی این اثر پس از مرمت طی مراسمی با حضور متخصصان و علاقمندان حوزه میراث صورت خواهد
گرفت. بر اساس این گزارش، گره پومودورو توسط آرنالدو پومودورو در سال ۱۹۷۴ میلادی ساخته و در سال
۱۳۵۷ به ایران منتقل شده است. وزن این گره برنزی حدود سه تن و از نظر موزه‌ای، میراث طراز اول هنر
معاصر جهان شناخته می‌شود. نمونه‌هایی از این گره ارزشمند در مقر سازمان ملل، «ترینیتی کالج» و
موزه واتیکان به نمایش درآمده است.
آرنالدو پومودورو متولد ۱۹۳۶ میلادی بوده و کار خود را در میلان ایتالیا و پژوهش در
مسائل فضای تجسمی آغاز کرده است.
گره پومودورو تا پیش از این در مجموعه پارک ارم نگهداری می‌شد.

گره پومودورو» در موزه زمان سکنی گزید

پروفسور محمد علی اکتسابی
رییس لابراتوار مستندسازی و تصویرگری
تحلیلی دانشگاه کیوتو ژاپن

«موزه بسیار زیبایی است.
مرحبا به جوانان ایران که در چنین زمانی با
زحمت زیاد کار می‌کنند
بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم
اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد
من و تو با هم بسازیم و شر غم
براندازیم»

دکتر ناصر فکوهی

استاد گروه انسان‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران
در نشست «رسالت هویت‌ساز موزه و چندگانگی فرهنگی با نگاهی
به موزه دفینه»

«به نظر من این
موزه {پردیس موزه‌ای دفینه} یکی از
مکان‌های آرمانی هست که شما می‌توانید هنر
مدرن را از اندی وار هول تا عقبتر هنر معاصر مثل شاگال
ببینید تا به دوره هخامنشی و دوره کلاسیک برسید و به
نظر من یک موزه انسانی است. ما از خودمان می‌پرسیم چرا
این چیزهایی که در این موزه وجود دارد، وجود دارد و امروز
به اینجا رسیده؟ به دلیل اینکه آدم‌هایی به این‌ها علاقه
داشتند، آدم‌هایی این‌ها را تهیه کردند، آدم‌هایی این‌ها
را نگه داشتند و آدم‌هایی اینجا را تا امروز رساندند و
این چندگانگی‌ها هست که هویت فرهنگی
ما را شکل می‌دهد.»